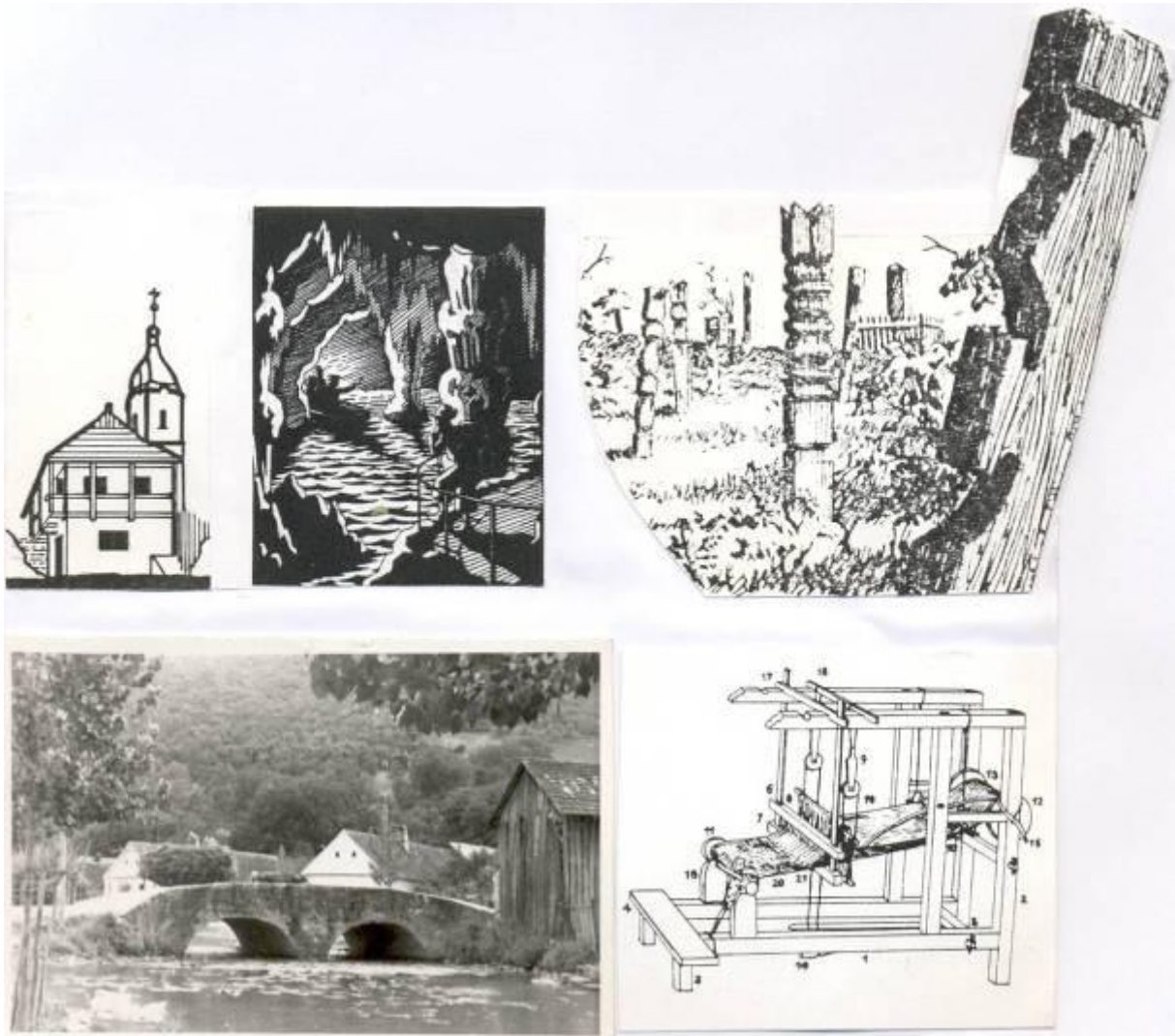

JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

37. füzet, 2012

**JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK**

19. évfolyam 37. füzet
2012.

Felelős szerkesztő:
Szablyár Péter

Felelős kiadó:
Szablyár Péter
ügyvezető

Lektorálta: Szarka János

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a **SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft.**,
(Jósvafő, 3758 Dózsa György utca 3.)
a jósvafői tájház alapítója.
A füzet kiadását támogatta: Házi Zoltán és Családja.

 postmaster@tajhaz-josvafo.t-online.hu
<http://www.museum.hu/josvafo/tajhaz>

Nyomdai munkák: **K-B Aktív Kft.** Gyorsnyomda és másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: Kása Béla

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Tisztelt Olvasóim, Kedves Barátaim!

Érdekes volt ez az év, és nem volt tanulság nélküli. A 20. Falunapok elmúltával ki-ki a maga módján értékelte az eseményeket. Volt, aki úgy, hogy ez „végre a miénk volt”, mondhatni „családias légkörben” tölthettük, volt, aki fanyalogva, felidézve az elmúlt tizenkilenc emlékezetes eseményeit. Számomra a szombat esti, a tájház kertjében Berecz Béla által celebrált nosztalgia est maradt a legemlékezetesebb, bár forró hangulatúnak az sem volt nevezhető és egy kicsit az anekdotázó Adamkó Péter is túllépte a saját maga szabta kereteit.

A nyárutó fő beszédtemája a település hova-tartozása volt, kezdetben a ragaszkodás a régihez, a táj- és a történelem diktálta Bódva völgyhöz, azután éles váltással Putnokhoz csapódtunk. Azt sem tudom, hogy végül is volt-e érdemi játékterünk a döntésben?

Az augusztus 18-19-én megrendezett „Hucul Lovasnapok és Nemzetközi Patkolókovács Verseny” ugyan vonzotta a látogatókat, de közülük nagyon kevesen jutottak el az ófalui részre, a tájházba meg szinte senki. Az eseményt megnyitó Veress Balázs igazgatónak (ANPI) javasoltam, hogy Jósvafő jelentős vasipari múltjáról se feledkezzenek meg a méltatásokban, ez meg is történt.

A 21. század legszebb, legszínompásabb ősze volt az idejé. A hosszú, aszályos nyár után szinte tombolt a természet, a festőpalettáján lévő valamennyi színt felhordta vásznára. Sajnos ez sem vonzotta a turistákat, bár az országos kék-túra megszállottai megszorodtak.

November 25-én kilencvenegy éves korában elhunyt Édesapám, a Jósvafői Helytörténeti Füzetek egyik leglelkesebb olvasója. Házi könyvtárában külön gyűjtötte a Füzeteket, és mindig arra biztatott, hogy az előkerült új anyagokat mielőbb publikáljuk, közreadjuk. Köszönöm a biztatást, igyekszem folytatni!

Jósvafő, 2012 decemberében

Szablyár Péter

A kiadvány másolása nem tilos, inkább megtisztelő!

Újabb részletek a jósvafői születésű Dely László „Magyarországi kapitányoknak és királyoknak historiájok” című 1779-ben kelt művéből

A Helytörténeti Füzetek 26. számában közöltük az örömhírt, hogy rábukkantunk a jósvafői születésű Dely László verses művére az Országos Széchényi Könyvtárban (JHF 2007. 26. füzet 4-17 p.). Akkor annak „Elöl Járó Beszéd” című fejezetét és a hadvezérekről szóló énekek első versszakait adtuk közre. A JHF 36. füzetében a Szent Istvánról (28-31. oldal) és Szent Lászlóról (37-38. oldal) szóló fejezeteket, most pedig következzen a III. Béláról és a IV. Béláról szóló rész:

III. Béla az Árpád-házi zászlóval „Tizenhatodik királya a Magyaroknak III. Béla

Ha veted szemedet harmadik Bélára
Találj az országnak egy jó királyára,
Igazságszerető hasznos kirájára
És hazafiakk oltalmazójára.

Nem magának, hanem másnak született
Az ország hasznára bölcsen neveltett.
Méltán a korona fejében tétetett
Méltán arany lánczal megékesítetett.

Királyi virtusi ugyan tündöklöttek
Mellyek mások szemek elibe ötlöttek.
Irgalmasság, hűség benne ugyan nőttek,
Mellyért a szegények bátran haza jöttek.

Házának ajtaját soha bé nem zárta,
A kéregetőket mindég készen várta.
Sok irgalmassága az Egeket járta
Szentül igazán élt, senkinek nem ártta.

A panaszkodókat maga meg hallotta,
Ügyöket helyesen ell igazította.
A szegények dolgát ell nem fordította,
Sőt vidám orczákkal tőle bocsátotta.

Bezzeg czáfollya ez a fejedelmeket
Akik húzogattyák a sok szegényeket.
El zárják előttök veszendő kincseket,
És meg nem tekintik keserüségüket.

De nem csak hitinek atta gyümölcseit,
Nem csak szegényekhez nyitá meg kezeit,
Hanem a Marsnak is mutatta jeleit,
Mikor meg hódolta sok ellenségeit.

Az Halitiai herczegnek hatalmát,
Lodomériának minden birodalmát,
Meg rontá mutatván rajta diadalmát,
Ekképen dolgokat haza nyugodalmát.

Hogy pedig az halál hozzá lövöldöze
Az hosszas nyavalya sokáig nem köze,
Hanem e világbul szépen kiköltöze,
Halhatatlanságot magára öltöze.

„Húszadik királya Magyar Országának

IV. Béla

Hogyha mindenekben szerencse járása
Pontban esne 's volna az idők forgása.
Nem lenne senkinek így fogyatkozása
De egyik szerencse másik csatázása.

Nyilván vakot vetett szerencse Bélára
Rossz plánéta derült szép országára
Mert abban nem nézet szemesen magára,
Hogy a sok hunokat bé hozta hátára.

Öt százezer tatár követte ezeket,
Pusztított, ölt, vágott minden embereket.
Pórázra felfűzött Ifjakat Szűzeket,
Irgalmasság nélkül vesztet mindeneket.

A király elfuta, juta bujdosásra,
Számkivetésben ment, nem lelt nyugovásra.
Nem is talált helyet a meg maradásra,
Vagy másoktól való megoltalmazásra.

De minthogy ritkán van olyan veszedelem,
Melyben maga nyögne csak a fejedelem.
Hanem másokat is gyötör a szerelem
A mikor már nincsen sehol segedelem.

Nem csak királyra hát, de minden rendekre
Ki hatott a romlás belső személyekre.
A nagy rémülésben néztek az egekre,
Jajgattak mert juttak vég veszedelmekre.

Hogy a tatár hága Esztergom várára
Erejét fordítá széles kőfalára.
Kegyelmesség nélkül töre bástyájára
El ére nem remélt keserves

Mert sírás, piros vér falait festette,
Pogány ellenségnek Isten tárgyait tette.
A mely nép az utcát megékesítette,
Boldog állapotját az el felejtette.

Azomba Béla is magát fel eszmélle,
Az ország is ottan örömét remélte
Noha bizonyosságát soha már nem vette,
De mégis az isten hamar állott melle.

Illy sok szélvészek közt Béla uralkodék,
Harmincz esztendőig nyughatatlankodék.
Élete csajkáján habozó 's hánykódék,
De csendes halállal végre el nyugodék.

Dely László aláírása 96 oldalas költeménye végén.

(az iniciálék a Képes Krónikából származnak)

KÖSZÖNTJÜK É. KOVÁCS LÁSZLÓT

Szeretettel köszöntjük É. Kovács Lászlót a **Magyar Érdemrend Tisztikeresztje 2012. augusztus 20-diki átvétele alkalmából**, amelyet „a vidékbe vetett bizalom, remény és élni akarás erősítése, különösen Gömör népi hagyományainak, építészeti emlékeinek megőrzése, megismertetése érdekében kifejtett kiemelkedő tevékenysége, festőművészi munkája elismeréseként vett át Dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési minisztertől.

Laci Bácsi, Éva Néni és leányuk Judit több évtizedes gyűjtő – feldolgozó - értékmentő munkával létrehozta és működteti a Gömörszőlősi Néprajzi Gyűjteményt, iskolát teremtve, példát mutatva mindazoknak, akik egy közösség, egy táj, egy település múltja emlékeinek megőrzésére vállalkoznak.

Mindezt olyan szerénységgel, olyan sugárzó emberi akarattal, amely ritka már a mai világban. Nem titkolom, hogy a jósvafői tájház „kitalálásánál”, belső arányainak kialakításánál náluk gyűjtöttem a tapasztalatokat, mondhatnám úgy is, hogy a PÉLDÁT, hogy erős akarattal, elszántsággal, összefogással igen is megvalósíthatjuk vágyainkat, elképzeléseinket.

Kedves Laci Bácsi! Ez úton még egyszer gratulálunk a kitüntetéshez, kívánjuk, hogy legfőbb segítséged és támaszod távozása után is folytasd alkotó munkádat, a gyűjtemény gyarapítását és ápolását, festményeiddel továbbra is örökítsd meg a gömői táj szépségeit, lakóinak mindennapjait. Mindehhez jó egészséget és sok látogatót kíván:

Szablyár Péter

Laci Bácsi és Éva Néni....és a Kitüntetett É. Kovács László (Tóth György felv.)

É. Kovács László bemutatja gyűjteményét a Magyarországi Tájházak Szövetsége II. Országos Találkozásán 2004-ben (mellette Dr. Füzes Endre elnök)

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Jósvafői szpeleofilatéliai dokumentumok ¹

Lénárt László

Miskolci Egyetem, hgll@uni.miskolc.hu

Bevezetés

A postai szolgáltatások jelentős részét a postabélyegek megjelenése igen jelentős mértékben leegyszerűsítették.

A postabélyeg használatát elsőként Angliában vezették be 1840-ben [5]. Magyarországon az osztrák postaigazgatás 1850-ben kezdett bélyeget használni, mely időszak az önálló magyar postaigazgatóság megteremtéséig, 1867-ig tartott.

1867-1871 között Ausztriában és Magyarországon azonos képű bélyeget használtak, de a durvább nyomás és a magyar bélyegzés alapján ezek elkülöníthetők egymástól. 1871-ben megtörtént az első magyar bélyegkiadás és így azóta – rövid, háborús időszakokat leszámítva – beszélhetünk Magyarországon magyar bélyegekről [4].

Szablyár P. [7] a jósvafői (akkori nevén jósafői) postahivatal megnyitását 1879-re datálja. Magyarország helységnévtárai szerint a település neve 1863-ban, 1877-ben, 1888-ban „Jósafő”, 1898-ban és 1902-ben „Jósvafő” („Jósafő”), 1907-től a mai napig „Jósvafő”.

A település postahivatalában eddig 4, különböző rajzolatú postai bélyegzőt használtak. A bemutatott első 1902-ből származik (1. ábra) még Jósafő felirattal, a második (2. ábra) 1907-ből (már Jósvafő felirattal), ugyanazon a 17 éven keresztül folyamatosan, azonos díjszabással használt „Turul” bélyegen.

1ab. ábra. Az első jósvafői postabélyegző (Jósafő, 1902 augusztus 21) eredeti bélyegen és retusálva, ill. korigálva

2. ábra. A második jósvafői postabélyegző (Jósvafő, 1907. augusztus 19, a képszap szövegénél olvasható dátummal pontosítva)

¹ Nagy tisztelettel és szeretettel ajánlom a cikket a „Jósvafői Falunapok” két kiemelkedő „motorjának” Berecz Bélának és Szablyár Péternek.

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

A 3. jósvafői bélyegzőt a 3. ábra mutatja be használatának legutolsó, a 4. bélyegzőt (4. ábra) a legelső napján.

3. ábra. A harmadik jósvafői postabélyegző (Jósvafő, 1999. február 21)

4. ábra. A negyedik jósvafői postabélyegző (Jósvafő, 1999. február 22)

A klasszikus bélyegzők kutatására specializálódott Gudlin T. [2] az első jósvafői (jósafői) bélyegző használatát 1880-1905 közötti időre teszi.

Barlangos vonzatú postai tevékenység Jósvafőn

A Föld különböző országaiban – így Magyarországon is – a jeles eseményeket, évfordulókat, természeti emlékeket a posta gyakran alkalmi szolgáltatásokkal – alkalmi bélyegekkel, borítékokkal, levelezőlapokkal és bélyegzésekkel – teszi emlékezetessé.

Jósvafő a magyar barlangkutatás egyik legfontosabb területe, így nem véletlen, hogy a tudományos barlangkutatás, a falunapi rendezvények és a barlangkutatás a terület barlangos értékeivel együtt jelennek meg a filatéliai kiadványokban is.

A Magyar Posta 1945 után 14 (valamint néhány vitatott) barlangos motívumú bélyeget [1] és 9 díszborítékot adott ki, továbbá több mint 30 (zömében általunk készített) alkalmi (köztük 3 elsőnap) barlangos motívumú emlékbélyegzőt használt. Ezek közül (és a Teleposta bélyegzések közül) jósvafői vonzata az alábbiaknak van, folytatva a [3] munkát.

Barlangos bélyegek [1]

A bélyegek önállóan nem közöljük, azok a lebélyezett levelezőlapoknál (5.-22. ábra) láthatók.

1964	Évfordulók-események sor, Aggteleki-barlang, cseppkövek	60 fill
1989	Magyarország legszebb barlangjai, Baradla-barlang, cseppkövek	3 Ft
1999	Európa; Nemzeti Parkok (II.) Aggtelek, Vass Imre	27 Ft
2002	Világörökségek Magyarországon (I.), Aggteleki cseppkőbarlang	180 Ft
2007	11. Nemzetközi Barlangi Mentő Konferencia, Aggtelek-Jósvafő	200 Ft

Barlangos díszborítékok (23. ábra):

1986	Védett hazai kisállatok sor, denevér képe
1989	Magyarország legszebb barlangjai, aggteleki barlangbejárat
2002	Világörökségek Magyarországon (I.), barlangbelső
2007	11. Nemzetközi Barlangi Mentő Konferencia, Aggtelek-Jósvafő, barlangbelső

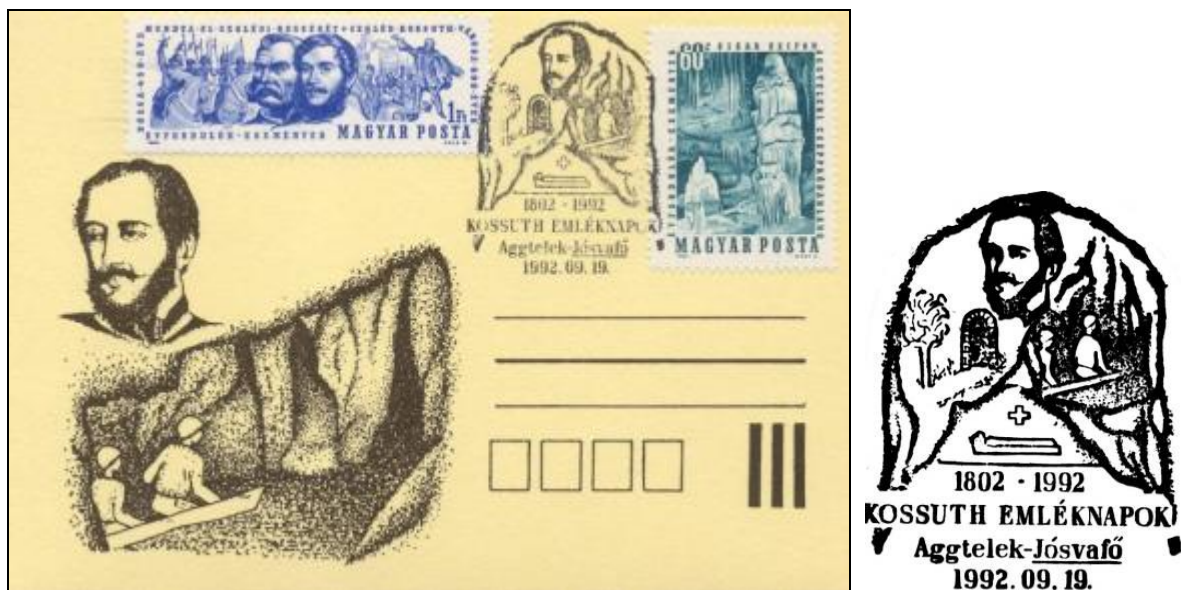
Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

A jósvafői emlékbélyegző terveket – sok esetben mások ötleteihez igazodva – és a bélyegzősekhez használt jósvafői alkalmi képeslapokat csaknem kivétel nélkül magam csináltam, kiélvezve az alkotás összes örömét.

Jósvafői alkalmi postai emlékbélyegzések (5.-22. ábra):

Hely, dátum	Téma
Aggtelek-Jósvafő 1992. 09. 19. Jósvafő, 1993. július 31. Jósvafő 1994. július 30. Jósvafő, 1994. október 7.	1802-1992. KOSSUTH EMLÉKNAPOK Jósvafői Falunapok 1993. július 30-augusztus 1 FALUNAPOK BARADLA Ω Vass Imre-barlang. Szabadság-barlang. A felfedezés 40 éves évfordulója
Jósvafő, 1995. július 28. Jósvafő, 1996. július 26 Jósvafő, 1996. 09. 13. JÓSVAFŐ 1998. VII. 31. Jósvafő, 1999. 07. 30. Jósvafő, 2000. február 25. JÓSVAFŐ, 2000. július 28 Jósvafő, 2001.07.27. Jósvafő, 2002. július 26. Jósvafő, 2003. július 25.	3. FALUNAPOK Ω Ω 4. FALUNAPOK Ω Barlang-, benne világörökség jel. 6. FALUNAPOK 7. FALUNAPOK <i>600 éve a Gömör-Tornai Karszton</i> Megnyílt. Érezze otthon magát! TelePOSTAház FALUNAPOK 8. JÓSVAFŐ MONOGRÁFIA 2000 9. FALUNAPOK FALUNAPOK XI. FALUNAPOK-JÓSVAFŐ AZ ÉDES VÍZ NEMZETKÖZI ÉVE
Jósvafő, 2004. július 30.	XII. FALUNAPOK

A bélyegzésekhez alapvetően témába illő barlangos bélyegeket használtunk, de sajnos a „merítési lehetőségünk” meglehetősen szűkös volt. Emiatt igyekeztünk – a résztvevők kívánalmához igazodva – minél több képes bélyegyet is felhasználni, amivel sok esetben a „vásárlási kedvet” jelentősen emelni tudtuk. Az egyéb témákhoz – Kossuth napok (5a. ábra), Víz Világnapja (21. ábra), az Európai Unióhoz való csatlakozás (22. ábra) – szintén a témákhoz kapcsolódó, tematikus bélyegeket használtunk.

5a,b. ábra. Kossuth emléknapi postai alkalmi emlékbélyegzője képes levelezőlapon

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Jósvafői alkalmi levelező-, képes- és emléklapok:

Kossuth emléknapok (1992): Sárga levelezőlap Kossuth-barlangi részlettel (5ab. ábra), barlangos és Kossuth bélyeggel történő címzésoldali bélyegzéshez; fehér képeslap Kossuth barlangokkal kapcsolatos tevékenységével.

1. Falunapok (1993): Sárga emléklap bélyegzéshez.

Jósvafő, 1993. július 31.

6. ábra. Az első jósvafői falunapok emlékbélyegzője (Rajz Berki Iné.)

2. Falunapok (1994): Sötétkék képeslap a Tájháizról; sötétkék levelezőlap a Tájháizról, barlangos bélyeggel történő címzésoldali bélyegzéshez (7. ábra).

7. ábra. A második jósvafői falunapok emlékbélyegzője alkalmi képes levelezőlapon

A Vass Imre- és a Szabadság-barlangok felfedezésének 40 éves évfordulójára (1994): *Sárga, szürke és rózsaszín emléklap bélyegzéshez.*

8. ábra. A Vass Imre- és a Szabadság-barlang felfedezésének alkalmából készített emlékbélyegző emléklapra

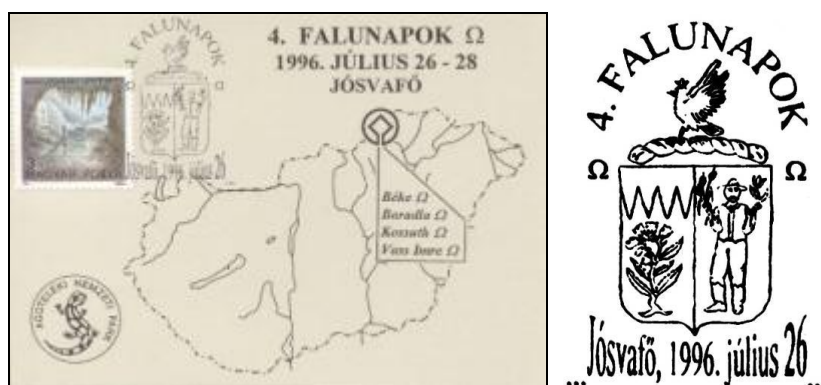
Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

3. *Falunapok* (1995): Világoskék és fehér képeslap három jósvafői házzal, ANP emblémával; címzésoldali bélyegzéshez (**9a,b. ábra**).

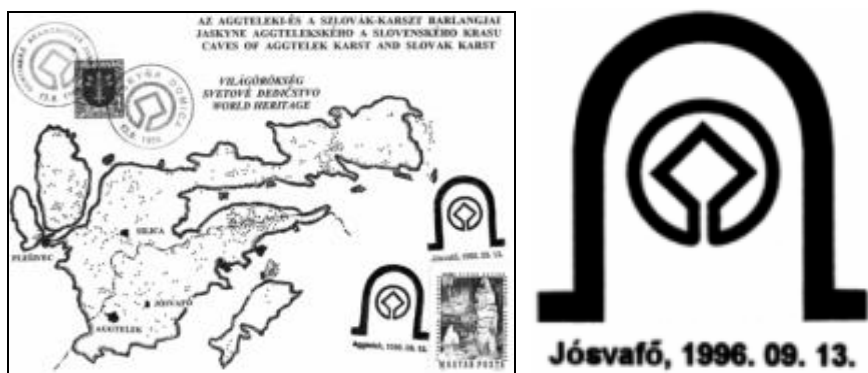
9a,b. ábrák. Az első három falunap jellemző épületei és a 3. falunap emlékbélyegzője

4. *Falunapok* (1996): Világoszöld képeslap Jósvafő címerével, fontosabb barlangjainak nevével, ANP emblémával, címzésoldali bélyegzéshez; szürke képeslap Jósvafő címerével, fontosabb barlangjainak nevével, ANP emblémával; képdoldali bélyegzéshez (**10a,b. ábra**).

10a,b. ábra. A negyedik falunap lebélyegzett emlék képes levelezőlapja

Világörökség (1996): Világoszöld hosszú képeslap a Baradla-Domica-barlangrendszer térképével; világoszöld nagyalakú képeslap a világörökség barlangjainak bejáratait bemutató térképpel. Mindkettő képdoldali bélyegzéshez. (2 szlovák és 2 magyar bélyeghez, Ochtina, Domica bélyegzőhöz és Aggtelek, Jósvafő postai alkalmi bélyegzőkhöz.) (**11a,b.-12. ábra**)

11a,b. ábra. Világörökség emlékbélyegzések képes levelezőlapon

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

12. ábra. Magyar és szlovák (emlék)bélyegzések a világörökség bizonyítványon

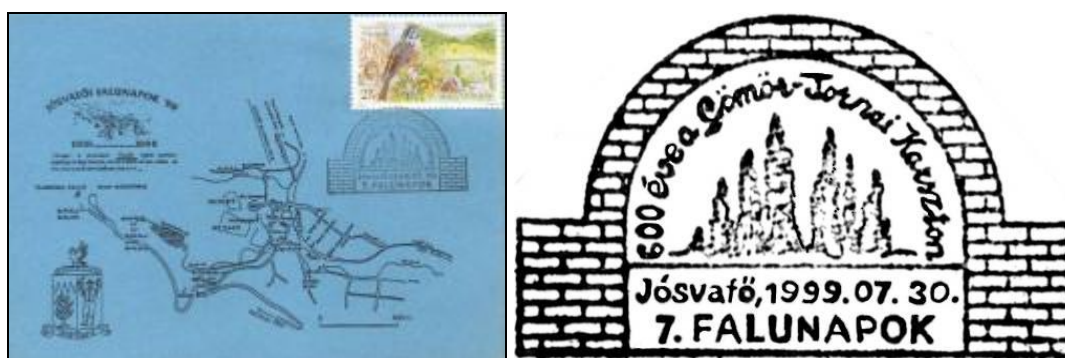
5. Falunapok (1997): Nem volt alkalmi postai bélyegzés!

6. Falunapok (1998): A felújított malmot bemutató lila, sötétkék és világosszürke levelezőlapok, címzésoldali bélyegzéshez (13ab. ábra).

13ab. ábra. A hatodik falunapi emlékbélyegzés képes levelezőlapon

7. Falunapok (1999): Jósvafő térképét, látképét, címerét és első oklevélben történő említését bemutató sötétkék és lila levelezőlapok, képpoldali bélyegzéshez (14ab. ábra).

14ab. ábra. A hetedik falunapok emlékbélyegzés képes levelezőlapon

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

8. *Falunapok* (2000): Sárgásbarna, az eddigi postai alkalmi bélyegzéseket tartalmazza, középen képpoldali emlékbélyegzéssel (**15. ábra**); ugyanezeket a bélyegzéseket a falunapokon kívüli bélyegzésekkel kiegészítve nagyalakú képeslap formájában is kiadtuk zöld színben, középen képpoldali emlékbélyegzéssel (**16. ábra**); sárgásbarna, a képpoldalon „A borívó tízparancsolata” és a jósvafői tájház, a címzésoldalon lévő bélyegzéssel (**17a. ábra**).

15. ábra. A nyolcadik falunapok emlékbélyegzés (a kicsi) képes levelezőlapon

16. ábra. A nyolcadik falunapok emlékbélyegzés (a nagy) képes levelezőlapon

17a,b. ábra. A borívó tízparancsolata levelezőlapon és a kilencedik falunapi emlékbélyegző

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

9. *Falunapok (2001)*: 4 színű, Gömör-Tornai-fesztivál felirattal, a Baradla-barlang térképével, az aggteleki barlangbejáráttal és a Tengersizemmel, a 3. Aggteleki Falunapok és a 9. Jósvafői Falunapok postai emlékbélyegzőivel a képoldalon (17b.-18. ábra). (Régebbi, részben már lebélyegzett lapokra és emléklapokra is történt friss bélyegzés.)

18.-19. ábra. A kilencedik falunapok emlékbélyegző képes levelezőlapon és a tizedik falunapok pecsétjei, címere az alkalmi képes levelezőlap képoldalán

10. *Falunapok (2002)*: Világosbarna színű, Jósvafő 1627-es pecsétjével, a 3. és 4. postai bélyegzőjével, Jósvafő 1996-ban elfogadott címereivel ellátott képoldal (19. ábra), címoldali bélyegzéssel (20. ábra), mely az 1627-es pecsét javított (de a posta által nem a kért módon elkészített) változatát tartalmazza.

20. ábra. A tizedik falunapok emlékbélyegzés képes levelezőlapon címzésoldalán

11. *Falunapok (2003)*: Fehér színű, tévedésből fényes papírú, a tervezett jósvafői szennyvízvezeték és a jósvafői címet tartalmazó képoldalon történt a bélyegzés (21a,b. ábra).

21a,b. ábra. A tizenegyedik falunapok tervezett és megvalósított emlékbélyegzője és az alkalmi képes levelezőlapon, témába illő bélyeggel

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

---

12. *Falunapok* (2004): Halványkék színű, a képdoldalon mészkő szimbólumból felépített körben Jósvafő jellegzetességeit – erdő, barlang, vízikérrel hajtott vasverő kalapács – láthatjuk, melyet az Európai Unió 12 csillaga vesz körül. A „Több, mint 600 éve Európában” felirat Jósvafő 1399-es első említését és Magyarország Európai Unió csatlakozását igyekezett összekötni (22a,b. ábra).

22a,b. ábra. A tizenkettedik falunapok tervezett és megvalósított emlékbélyegzője

A postai alkalmi bélyegzők készítése

A postai emlékbélyegzők készítésének alapvetően két fő formája különíthető el.

Az esetek jelentős részében, amikor felvetődik az alkalmi postai bélyegző készítésének a lehetősége (vagy szerencsésebb esetben annak igénye), akkor én az elképzelésemet megadom annak, aki a bélyegzés költségeit állja. Ha elfogadja, akkor a Magyar Postánál megrendeljük a bélyegzőt. (Van, amikor az elképzelésen kisebb-nagyobb mértékű változtatást kell elvégezni, de még sohasem volt olyan, hogy a véglegesnek tekinthető elképzelésemet a megbízó elutasította volna.) Külön elkészítettem azt a képes levelezőlapot vagy emléklapot, amire a témába illő bélyegeket felragasztom, majd elvégzem a bélyegzést és összegyűjtöm az alkalmi postahivatalnál feladni kívánt küldeményeket. (Ezt hivatalosan csak a postahivatal végezheti, de számukra nagy könnyebbség, ha a feladatuk egy részét magamra tudom vállalni.)

A jósvafői bélyegzések jelentős részében a feladatomból egyszerűbb volt, ugyanis a falunapok és egyéb rendezvények logói, közelítő képi megjelenítésük, szlogenjei adottak voltak, nekem csak azok bélyegzőbe való beillesztése volt a feladatomból, no meg annak elfogadtatása a Magyar Postával. (Ez utóbbi nem mindig volt magától értetődő, mivel sok esetben olyan „javításokat” láthattam viszont, amit előzőleg nem egyeztettem velem és esetenként nekem kellett a megbízó felé magyarázkodnom.) Az alapállapot az, hogy én hiába készítettem „nyomdakész” anyagot, azt csak, mint „vázlatot” küldhettem meg elkészítésre. Az esetek jelentős részében a változtatás nem volt zavaró – bár a Magyar Posta érveivel nem mindig értettem egyet – de azért voltak meglepetések. (Mindent összevetve az alkalmi postabélyegzők készítése során a Magyar Posta alkalmazottaival összességében és általában jó volt a kapcsolatom, s ezek között kiemelném a jósvafői postahivatal vezetője, Balázs Lászlóné Ibolya segítőkészségét.)

Számomra a legemlékezetesebb ilyen korrekció (az elképzeléseim átalakítása) a 2002-es falunapi bélyegző elkészítése során történt, amikor a Szablyár Péter által felfedezett 1627-es jósvafői pecsét lenyomatának rajzát használtam fel.

Megkaptam egy fénymásolt lenyomatot, ami a 24. ábrán bemutatott formában nézett ki. Ezen jó néhány órát dolgozva (közben a negatív és pozitív formákat váltogatva) elkészítettem egy pecsét-másolatot (25. ábra), melyet a tervezett bélyegzőbe beillesztve megküldtem a Magyar Postának.

24. ábra. Ebből az „alapanyagból”
indult a tervezési munka 2002-ben

25. ábra. ...a javítások után ez
volt a kért bélyegző alapja

26. ábra. ...a Magyar Posta
ilyen bélyegzőt készített belőle

27. ábra. ....ma ilyen pecsétet látok
a kiinduló ábrában.....

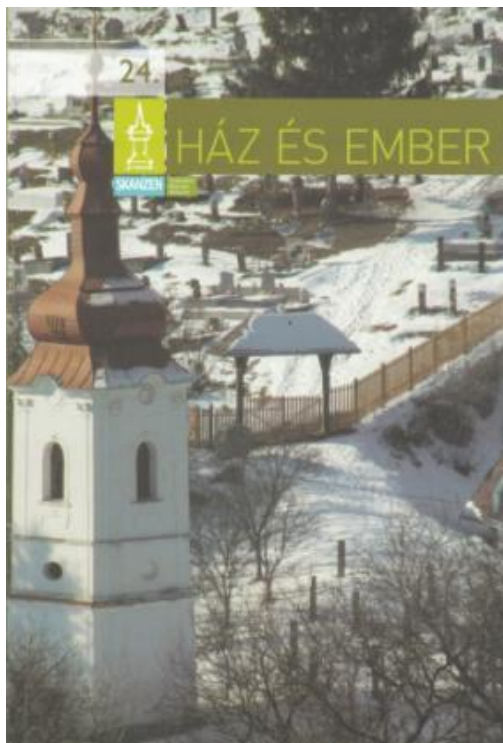
Meglepetésemre egy egészen más megjelenésű bélyegzőt (26. ábra) kaptam, de már nem volt mit tennem. Úgy vélem, a tapasztalataim alapján ma egy kissé másképpen retusálnám a jelzett pecsétet, elfogadva a posta által megadott keretet. A mai napon ezt a 27. ábrán bemutatott formában látom (de lehet, hogy még egyszer újra kellene gondolni az egészet).

Irodalom

- [1] Bölskei Iné [szerk.] (2009): Magyar posta- és illetékbélyeg katalógus. Philatelica Hungarica, Budapest.
- [2] Gudlin T. (2004): Magyarország klasszikus postabélyegzései. Helyhez kötött postahivatalok főbélyegzői. Magánkiadás, Braunschweig, Németország, Palatia Nyomda, Győr.
- [3] Lénárt L. (2000): Jósvafői alkalmi bélyegzések, pp. 168-170. (In: Szablyár P. és Szmorad F. szerk.: Jósvafő ■ település a források és barlangok völgyében ■ MicroPress, Miskolc)
- [4] Nikodém G. és Szabó J. (2010): A magyar bélyeg története. Kossuth kiadó, Budapest.
- [5] Surányi L. [szerk.] (1988): Bélyeglexikon. Gondolat, Budapest.
- [6] Szablyár P. és Szmorad F. [szerk.] (2000): Jósvafő ■ település a források és barlangok völgyében ■ pp. 1-208, MicroPress, Miskolc.
- [7] Szablyár P. (2000): A település története, pp. 49-52. (In: Szablyár P. és Szmorad F. szerk.: Jósvafő ■ település a források és barlangok völgyében ■ MicroPress, Miskolc)

ÖRÖM

Talán Lilla unokám születésének hírére száguldottam utoljára olyan izgalommal az M3-on Budapest felé, mint idén a XX. Falunapok péntek délelőttjén, hogy a Veszprémből érkező futártól átvegyem a HÁZ és EMBER 24. kötetét.

Útközben volt időm végiggondolni a kötet születését, a múlt század kilencvenes éveinek Ybl-ös felmérő táborainak lelkes csapataira, a munkát irányító és szervező Dr. Varga Lajosnéra, Györgyi Nénire, és Zsanda Zsoltra, a felmérő csapatokkal azonnal családi viszonyba kerülő falusiakra, Jósvafő megismerésének apró lépéseire az elmúlt húsz évben, végül a megjelenés legszükségesebb feltételére: a Szabadtéri Néprajzi Múzeum önzetlen támogatására, Dr. Cseri Miklós főigazgató és Dr. Bereczki Ibolya szerkesztői munkájára, Dr. Füzes Endre jobbító szándékú lektori tevékenységére.

Ahhoz, hogy az örömöm teljes legyen, már csak egy dolog hiányzik. Igazából akkor lenne az teljes, ha minden jósvafői portára eljutna ez a kis kötet. Talán önmagában – mintegy talizmánként – erőt és hitet adhatna az itt élőknek. Mert azt, hogy a világ egyik legszebb helyére születtek és felbecsülhetetlen értékek örökösei és őrzői egy kicsit elhomályosítja a mindennapok Való Világa. De ettől a kis kötettől talán csökkenhet ez a homály! Úgy legyen!

Szablyár Péter

Jósvafőn (is) megszívlelendő gondolatok Hollókőről

Az azóta megszűnt (Béke poraira!) Kulturális Örökségvédelmi Hivatal kiváló gyűjteménnyel rendelkező (reméljük, túléli a mostani csapást?!) könyvtárában lapozgatva bukkantam Kovács Dezső: Hollókő-dosszié című cikkére (MŰEM-LÉKVÉDELEM, XLVIII. évf., 5. szám, 2004., 283-296. p.). Idézet a cikkből:

”Hollókő esete mintapéldája a szektorális gondolkodásnak. A műemlékvédelem csak az épületeket látja, a turizmus csak a vállalkozásokban és a turistákban gondolkodik, a természetvédelmet csak a természeti értékek és a környezet érdekli, a mezőgazdaságot csak az agrártermelés, a néprajzosok már csak az elmúlt, letűnt értékekre figyelnek. Eközben kimarad az az egység, amit a helyi emberek és az általuk formált környezet egysége alkot, kimaradnak a családok, az emberek, akik megélik, fenntartják, fejlesztik vagy elhagyják ezt a települést. Pedig a kulturális örökség általuk válhat élővé és hitelessé. Nélkülük a Világörökség-falu lélek nélküli, szellemfalu.”

Immár két évtizede gondolkodunk, vitatkozunk azon, hogy Jósvafő miért nem jut egyről kettőre? Az ide látogatók rendre megkérdezik, hogy ez a gyönyörű, egyedülálló adottságokkal rendelkező település miért nem gazdagodik, miért nem használja ki a „tálcán kínált” lehetőségeket? Nem nagyon találjuk a választ, bár rész-elemeit már meg tudjuk fogalmazni.

Mert ennek a Hollókőre vonatkozó eszmefuttatásnak a lényege nagyon igaz Jósvafőre is... Csak mi még ebben a szektorális gondolkodásban is halmozottan hátrányos helyzetben vagyunk, mert

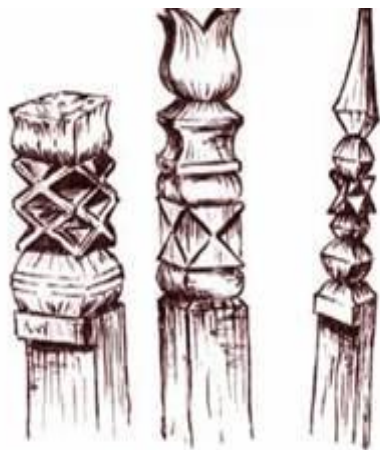
- a műemlékvédelem már nem látja az épületeket, a lakó- és melléképületek katasztrofális állapotban vannak, hamarosan összedől a falu mértani középpontjában álló „MJT által védett” lakóház (cserép már nincs rajta!),
- se vállalkozások, se turisták (a Tengersizem étterem egy éve bezárt, hétfőn-kedden meleg étel elérhetetlen a faluban...);
- a természetvédelmet leginkább a lovak érdeklik (igaz, ŐK is részei a természetnek és védeni kell őket, csak hát nem miattuk lett ez a karsztvidék a Világörökség része?!);
- mezőgazdaság nincs, nyomai is inkább vadkár formájában?!
- tájház MÉG van, de sorsa borotvaélen...

IGEN! A „lélek” kezd távozni Jósvafőről. Aki este végigsétál a falun, egyre inkább egy szellemfaluban érzi magát! Én is! Egy darabig még próbálok kísértetni!

Szablyár Péter

És nincsen ilyen gyönyörű temetője senki más nemzetnek...

Igaz ez még? Talán igen? De meddig? A fejfák egyre jobban előre dőlnek... Síremlékek, vaskerítések nőnek ki a földből... Kós Károly (1883-1977) alábbi írása az erdélyi temetőkről el kell, hogy gondolkodtasson bennünket is:

„A mi históriáink: a mi temetőink. És nincsen ilyen gyönyörű temetője senki más nemzetnek. Históriaja sem...

A mi temetőink nem bús-bánatos halotti-házak, a mi temetőink nem halálra emlékeztetők, nem néznek az élőkre, gödrös halotti szemmel. A mi temetőink nem hirdetnek elmúlást, de életet, örökkévalót. A mi vénséges domboldali kálvinista temetőink.

És nincsen a világnak olyan vidám temetője, mint a miénknek. Az egész havasalján ott a legtöbb tarka virág és ott kaszálódik a legkövérebb széna. A cintermekben. Az udvarházak mellett öreg fekete fenyők állanak avagy hosszú, komoly jegenyék, az udvarra hársat ültetünk vagy eperfát, de a cinterembe gyümölcsfát, csupa-csupa termő nemes gyümölcsfát. Amikor a temető virágzik: ez a legszebb kertje a világnak, fehér és rózsaszínű minden fa, mintha hó lepné és véges-végig az egész cinterem földje csupa-csupa hófehér és rózsaszínű szagos virágszirom. Mintha minden ott nyugovó örökember feljárna május végén nászt ülni, mámoros illatosan, hajnalos menyegzőt...

Halottaink fejéhez nem állítunk komoly keresztet, sem rideg márványt, mi, régi harcos pogány-unokák: csillagos, buzogányos fejfát tűzünk halottunk dombjára: selyem-lobogósat szüzek sírjára, tollbokrétásat gyermekek fejéhez. . . És nem írjuk a fejfára hogy: meghalt ekkor, s ekkor; **de komoly, öreg betűkkel rárovódik az ősi írás: Itt várja Jézusát...** A mi temetőinknél nincsen vidámabb kertje az Úristennek. A mi temetőinkbe nem halni mennek az emberek, csak stációt tartanak, csak várják az eljövendő Jézust...

Ezért nem félünk mi a haláltól. Ezért adtuk neki legszebb kertünket. Mert magunknak adtuk azt és mindazoknak, akik a miénk ott alant... Az ő csontjukból a mi számunkra virág virágzik és gyümölcsözik a fa... Velük beszélgetünk, ha fejfáik között járunk...”

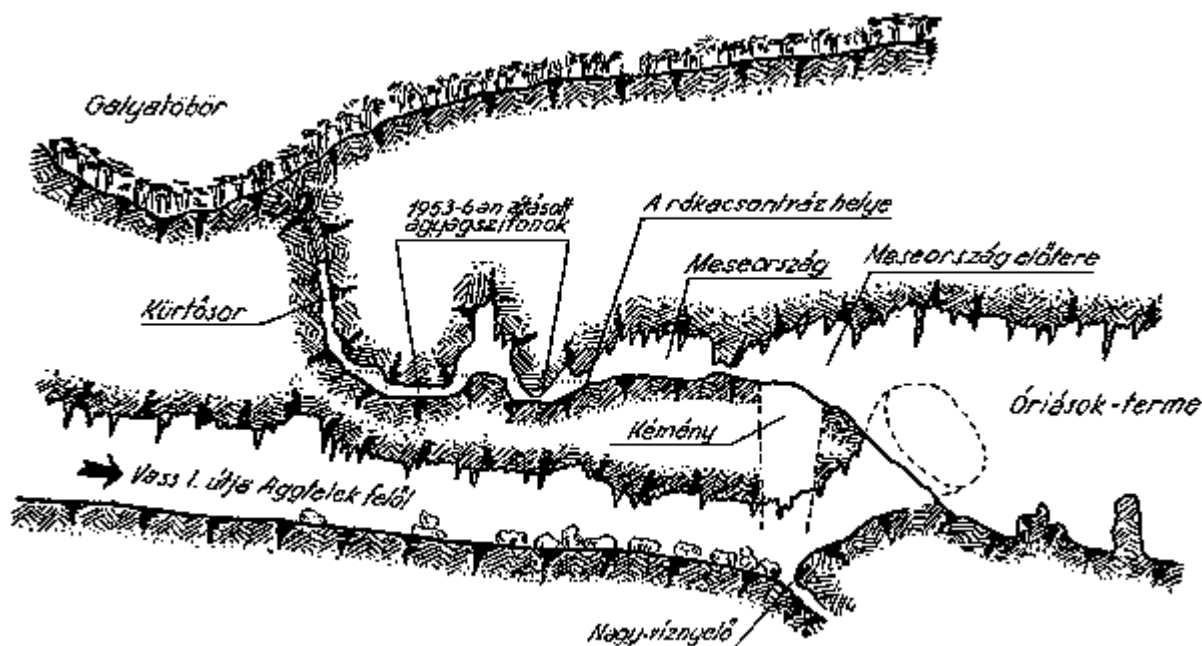
Nem sok van már közülük...

Egy 50 éves rejtély

- Szablyár Péter -

1962-ben a SPORT Kiadónál jelent meg Jakucs László: „A fagyúfáklyás expedíció” című könyve, amely kedvenc gyermekkori olvasmányaim egyike volt. Nemrég, az egyik őszi estén – végre ott hagyva a számítógép monitorját – ismét leemeltem a könyvespolcomról, ahol a „Jakucs könyvek” sorakoznak.

Amikor ehhez a részhez értem az olvasásban, megdöbbsentem:

A Nagy-víznyelő, a Meseország és az Óriások-termeinek vázlatos keresztmetszelve

„Öt nappal később a kéményt Tarczali István és Mizser Károly mászták meg elsőnek. Mintegy 22 méter magasra lehet feljutni belé. Ott azután vége. Teljesen el van tömődve vörös, barlangi agyaggal.

Néhány héttel később magam is feljutottam s ekkor be is színteztem. A felszín-től még mindig nagy vastagságú kőzetréteg választ el itt bennünket. Bár a Tarczaliék által említett felszíni származású humuszt s az állítólagos denevércsontokat nem találhattam meg, mégsem mertem kételkedni egy percig sem tovább, hogy ez volt a titokzatos ősember s a róka bejárata. A kürtő felső szakaszai, melyek valamikor a felszínre nyíltak, eltömődhetek, s ekként megszűnt a bejárat.

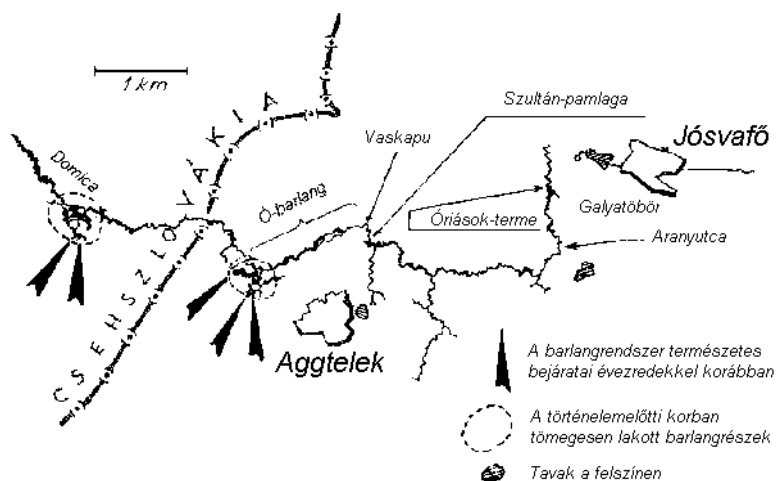
Megnyugodtam.

A lábnyomrejtély tehát végre tökéletesen megoldódott! Megnyugtatóan és egyértelműen oldódott meg végre! Felfedeztük a Baradla természetes jósvafői bejáratát! Győztünk! Legyőztük az ezredéves titkot, legyőztük a természetet!

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Később mégis rá kellett jönnöm arra, hogy szerénytelenség a természetet így könnyen legyőzhetőnek tartani.”

"Titok voltál eddig, maradsz továbbra is!" olvasható a látnoki megállapítás a könyv egy másik lapján.

Az aggteleki Baradla-barlang alaprajza

Ez a könyv 50 éve jelent meg, hála a digitális forradalomnak, az interneten is olvasható. A hazai barlangkutatók újabb reneszánszát éli, a budai „ementáli sajt” Szépvölgyi-barlangrendszere, a Pilis óriásbarlangja ámulatba ejtő, a folyamatos dokumentálásra épülő, korszerű „technológiákat” alkalmazó kutatás rendre meghozza eredményeit, a Caninon és a Dél- Szláv karsztvidékeken kutató magyar csapatok lenyűgöző eredményeket érnek el... de a mi öreg Baradlánknak a titkaira még mindig nem leltünk rá: "Titok voltál eddig, maradsz továbbra is!" ? És nincs egyedül, egy csokorra való van belőle: a Vass Imre-barlang folytatása, a Kosuth-barlang átúszott Reménytelen szifonja utáni szakaszai, a Teresztenyei forrás-barlang, nem is folytatom...

Dr Szunyogh Gábortól kértem, hogy küldje meg a Meseország végpontjának koordinátáit, Dr Szmorad Ferencet pedig arra, hogy ezt illessze a felszíni térképre! Íme, az eredmény:

Kossuth Lajosra emlékeztünk

„A múlt olyan, mint valami régi barát.
Néha csak úgy beállít hivatlanul, és el se megy!”
(Kate Morton)

Húsz évvel ezelőtt – Kossuth Lajos születésének 190. évfordulója alkalmából a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Kossuth Emlénapokat szervezett Jósvafőn (1992. szeptember 18-20.). Egy emlékülés keretében emlékeztünk meg Kossuth Lajosról, emléktáblát avattunk a Baradla aggteleki bejáratánál, egy méltó táblával jelöltük meg a jósvafői Kossuth-barlang bejáratát. Az utóbbi kettőt Dr. Kessler Hubert leplezte le, a Baradla legjelentősebb és legeredményesebb kutatója (azóta Jósvafő díszpolgára). A rendezvénysorozat a Nagy-tohonya forrásnál rendezett „gulyás-partival” zárult a Jósvafőért Baráti Kör szervezésében, ami mintegy előfutára volt az 1993-ban megkezdődött Falunapok sorozatának.

Minderre emlékeztünk idén, szeptember 19-én, Kossuth Lajos születésének 210. évfordulóján, amikor maroknyi csapatunk a település nevében megkoszorúzta az aggteleki emléktáblát, ami szerencsére azóta is, rongálás nélkül emlékezteti az ide látogatókat e történelmi személyiség Baradla-barlangi látogatására (1828). Néha kis koszorúk, emlékszalagok is megjelennek a tábla alatt... Most csak a miénk emlékeztetett a nevezetes évfordulóra, de mi ennek is örültünk...

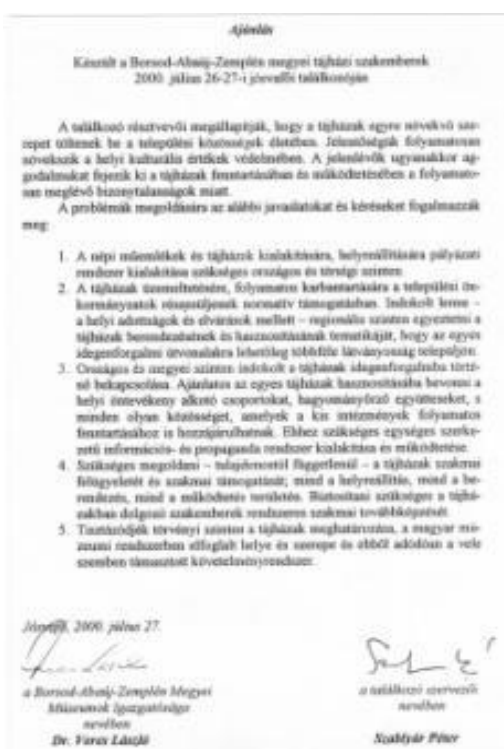
Dr. Kessler Hubert a Kossuth-barlang előtt (1992), aggteleki koszorúzás (2012)

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Volt egyszer egy jósvafői székhelyű TÁJHÁZSZÖVETSÉG - Szablyár Péter -

2002. november 26-diki budapesti alakuló közgyűlése óta 2010. március 10-diki Közgyűléséig Jósvafőn, a tájházban volt a Magyarországi Tájházak Szövetségének központja, székhelye.

A helyválasztás nem volt véletlen. 2000. július 26-27-én Szablyár Péter kezdeményezésére, a miskolci Herman Ottó Múzeum, a Szentendrei SKANZEN és az Edelényi Tájház támogatásával (Borsod-Abaúj-Zemplén) megyei tájház találkozót szerveztünk, amelynek a végén egy rövid ajánlást fogalmaztunk meg:

2004 szeptemberében a TÁJHÁZSZÖVETSÉG Jósvafőn rendezte meg II. Országos találkozóját.

Ennek befejeztével is egy ajánlást fogadtak el a résztvevők, az alábbi tartalommal:

MAGYARORSZÁGI TÁJHÁZAK SZÖVETSÉGE

II. Országos Találkozójának ajánlásai

A találkozó résztvevői áttekintve és megvitatva a hazai tájház mozgalom helyzetét, az alábbiak rögzítését tartották szükségesnek:

- I. A hazai tájház hálózat működtetéséhez szükséges források részbeni rendelkezésre állását, szükséges azt a települési önkormányzatok normatív támogatása keretében biztosítani;
- II. Ennek mértékét és módját a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az Örökségvédelmi Hivatal és a Tájházzövetség képviselőiből álló munkacsoportnak kell kimunkálni, majd a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma közreműködésével a Belügyminisztérium illetékes szerveihez beterjeszteni a 2006. évi költségvetés tervezéséhez;
- III. A tájházak szakmai színvonalának növelésével, az idegen nyelvű bemutatás lehetőségének biztosításával, infrastruktúrájuk növelésével a belföldi- és beutazó vendégforgalom integráns részévé kell tenni e hálózatot úgy, hogy a feltételek megteremtéséhez és biztosításához a turisztikai pályázati források e területre nevesítve pályázhatók legyenek.
- IV. Meg kell kísérelni a tájház fogalmi meghatározásának lezárását, meg kell határozni a megelőző fejlődési fázisok (helytörténeti gyűjtemény, helytörténeti kiállítás) tartalmi követelményeit, a minősítés szempontjait és végrehajtásának körülményeit.
- V. Ki kell dolgozni a tájházak egységes kezelési tervét, amely a létesítéstől a fenntartáson át a fejlesztésig magába foglalja a teendőket a feladat-felelősség-hatáskör összhangjának meghatározásával.

Jósvafő, 2004. szeptember 17.

A II. Országos találkozó résztvevői az Edelényi (Borsodi) tájház előtt

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Ügyvezető elnöki feladatkörömről a Szövetség 2010. évi Rendes Közgyűlésén lemondtam, melynek fő okát a Szövetség első évtizedének méltatásáról írt cikkemben így foglaltam össze:

„Ennek több oka is volt. Szerettem volna az általam létrehozott és fenntartott jósvafői tájház sorsát hosszú távon rendezni, intenzívebb közreműködéssel áthidalni azokat a problémákat, amelyeket a támogatások egyik napról a másikra való megvonása okozott. Be kellett látnom, hogy a Szövetség pénzügyi helyzete nem tesz lehetővé olyan intenzív vezetési részvételt, amely nélkül én nem tudtam elképzelni a választott tisztséggel járó feladatok maradéktalan ellátását. Érdekképviselési eredményességünket elégtelennek ítéltem, különös tekintettel a tájház, mint önálló kisgyűjteményi kategória elismerését és normatív támogatását illetően. A hazai tájházak és a bennük őrzött műtárgyállomány állapotával kapcsolatos, személyes tapasztalatokon nyugvó véleményünk, tapasztalataink nem jutottak el a döntéshozókhoz. Mindez az évről évre erodálódó hazai műemlékvédelem és a forrásaitól fokozatosan megfosztott közgyűjteményi szféra tehetlenségével interferálva (összevonódva) célkitűzéseink megvalósítását ellehetetleníti, akadályozza.”

Hogy mit jelentett a településnek a Tájházszövetség működése? Talán jó hírnevét, ismertségét növelte. Itt szerkesztődött az évente négy alkalommal megjelentetett „Tájházi hírlevél”. Az elmúlt évtizedben számtalanszor nyílt alkalmam átadni azokat a tapasztalatokat, megszerzett ismereteket, amelyeket a jósvafői tájház létesítése, gyűjteményének gyarapítása, és a közel negyvenezer látogató ka-lauzolása során szereztem.

2008-ban – a 2007. év értékelése alapján a Jósvafői tájház elnyerte az „ÉV TÁJHÁZA” kitüntető címet a kisgyűjtemények kategóriájában. Hazudnék, ha tagadnám, hogy nem esett volna jól, hogy ezt a hírt akkor bemondják a községi hangos hírmondóba (az éppen aktuális bálásruha vásár, vagy naposcsibe hirdetések között), de így „magamban” is nagyon örültem neki, mint minden őszinte elismerésnek. 2010-óta, mint egyéni- és jogi tag veszek részt a Szövetség munkájában. Remélem ez még sokáig fennálló kapcsolat marad!

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Adatok a jósvafői zsidó közösség történetéhez

A budapesti Holokauszt Emlékmúzeumnak az Áldozatok Emlékfalához kapcsolódó adatbázisából – Csató Mihály úr történész által - az alábbi személyek adatait kaptuk meg:

Klein Károly

szül.: 1901, Berzété
szülei: Klein Antal, Rosenberg Regina
lakhely: Jósvafő
1943. 03. Lavocsne

Klein Ágnes

szül.: 1939, Jósvafő
szülei: Klein Károly, Davidovits Magda
lakhely: Jósvafő
1944. 06. 17. Auschwitz

Klein Károlyné Davidovits Magda

szül.: 1909, Sajókaza
szülei: Davidovits Ignác, Klein Gizella
lakhely: Jósvafő
1944. 06. 17. Auschwitz

Klein Éva

szül.: 1943, Jósvafő
szülei: Klein Károly, Davidovits Magda
lakhely: Jósvafő
1944. 06. 17. Auschwitz

Klein Károlyt 1947-ben, a többieket 1946-ban nyilvánították holttá

Róth Zoltán

szül.: 1903, Szögliget
szülei: Róth Adolf, Lazarovits Róza
lakhely: Jósvafő
1944. 06.-07. Auschwitz
1947-ben holttá nyilvánították

Weiszberger Mária

szül.: 1944, Sajószentpéter

Weiszberger Miksa

szül.: 1891, Demecser

Weiszberger Miksáné Weisz Róza

szül.: 1886, Szendrő

Ők hárman szini vagy jósvafői lakosként szerepelnek, 1949-ben nyilvánították őket holttá.

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Szép gyermekkor térj vissza egy szóra!

- Bodó Éva (született: Domján Éva) -

Itt van az ősz. Sok év elszállt, mióta utoljára Jósvafőn jártam. Szomorú nap volt. A csendes lankás domboldalon, a temetőben utolsó búcsút vettünk unokatestvéremtől, Vostyár Lajostól, akit az élet egy szerencsétlen baleset után elragadt tőlünk. Utoljára akkor láttam nagyrészt együtt a családot. Ritkák, egyre ritkábbak azok az alkalmak, esküvő, temetés, hagyaték alkalmából, amikor szűk és tág értelemben a család összejön.

Nem így volt ez régen. Gyermekkorom talán legszebb emlékeihez tartoznak, mikor Jósvafőn nyaraltunk, s mikor Jósvafőről jöttek a rokonok látogatóba, s az unokatestvéreim nyaralni.

Édesapám Domján Gyula, a határvidéken szolgált, mint határőr, s ott ismerte meg édes jó anyámat, Dovola Margitot. Sajnos Ők, sem pedig a testvérek: Vostyár Istvánné (szül: Dovola Ilona) Dovola Béla, Bércfai Lajos (szül Dovola Lajos) nincsenek már az élők sorában. Gyermekük, unokáik is felnőttek, sokan már családot alapítottak, elköltöztek, s már csak emlékeikben, hazalátogatásuk alkalmával érinti meg Őket a varázs, amit ez a csodálatos, tiszta levegőjű kis falu fekvésével, gazdag erdeivel, mezőivel, természeti csodájával: a cseppkőbarlanggal nyújt.

Kis hazánknak a Svájca. Sajnos nem kapta meg a múltban, s talán ma sem kapja meg azt a figyelmet, fejlesztést, megbecsülést, amit joggal megérdemelne. Valamikor nagyapám: Dovola János visszafordult Fiuméből, a honvágy csak a tengerig vitte, onnan visszatérve továbbra is Jósvafőn élt, ahol bár szegénységben, de végtelen nagy szeretetben nevelte fel gyermekeit. Többi testvére kivándorolt Amerikába, ahol kezdetben nehezen éltek, s ahol a későbbiek során boldogultak s szorgalmuk, tehetségüknek köszönhetően szép életet, s családot alapítottak, s karriert csináltak. Nem felejtették el soha az óhazát, s ahogy erejük engedte segítették az itthon maradottakat.

Édesanyám keresztanyja: Dovola Júlia, Ribár Lajosné unokájával tartom a kapcsolatot, őt John Ribárnak hívják. Büszkén vallja magát magyar származásúnak, szinte magától tanult meg magyarul, a többi elsajátított nyelv mellett. Aktív élete során orvosi diplomát szerzett, több egyetemet végzett, a mai napig ír társadalompolitikai esszét, kiváló írói képességével reális képet festve a mai amerikai társadalomról. Négy gyermeket nevelt fel, akik sikeresek és boldogultak az életben...

Mi a kis földes szobájú régi Dovola házban vendégeskedtünk anyám bátyjánál, na meg Ilonka néninél. A régi házat lebontották, nagy ház épült helyébe, már az

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

---

is el lett adva. Mikor ott voltunk, hiányzott a régi a léckerítéses nyári konyha, a csűr, ahol sokat játszottunk. Szerencsére a Vostyár ház megmaradt. Emlékszem, mikor összejöttek a testvérek asztalra kerültek a régi ízek. Ilonka néni olyan habart krumplilevest készített, amit azóta sem ettem. Malvinka néni kakaspörköltje illata az egész udvart betérítette. Ahogy nézem a régi képeket, elfog a nosztalgia, a hiány a vágy, hogy újból lássam, átéljem a múltat. Ha csak morzsáiban is, de érzem a tisztaságot: a tájat, a falu illatát, a hazatérő tehenek bőgését az erdő szépségét, a csodák barlangját. Sajnos már nincs kihez menni, akik önzetlenül szerettek meghaltak, nyugodjanak békében. Talán már a falu sem a régi. Remélem, hogy azért az őszirózsa még ott virít az udvarokon, a magas növésű dáliaak színes virágai még ontják az illatot.

Bízom benne, hogy a patak még szabad medrében folyik s él még benne a rák a hal, terem még rókaagomba az erdőben, lehet még mogyorót szedni. Bízom benne, hogy a régi varázs még nyomokban megmaradt.

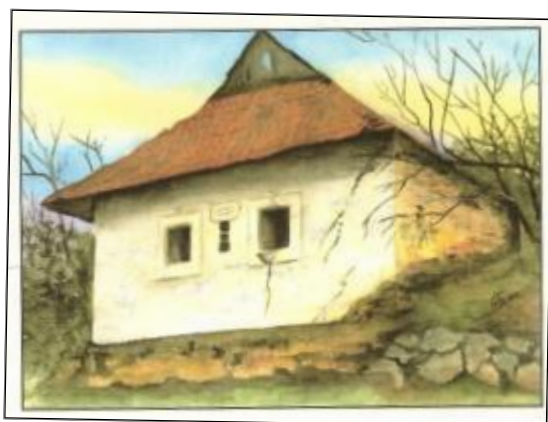
Kívánom, hogy legyen a falunak igazi mecénása, aki felfedi, megőrzi, fejleszti mindazt az értéket, amit magában rejt, s Jósvafő neve és ismertsége gazdagodjon, s tegye boldogabbá a falu életét.

Balról jobbra: Dovola Margit (Domján Gyuláné), Dovola Béla, Dovola Éva (Bércfai Lajosné), Dovola Malvin, előtte Vostyár Katalin, Domján Éva, Vostyár Gyula, előtte Domján Gyula, Bércfai Lajos, guggol: Dovola Béla, Vostyár Lajos

Fent balról jobbra: Vostyár István, Vostyár Gyula, Dovola Malvin, Domján Éva,
Dovola Béla, Vostyár Katalin, Domján Gyula, Vostyár Lajos, Dovola Éva.

Az USA-ban élő Glória Ribar festőművésznő két festménye Jósvafőről

Már csak a „Tízen túliak társaságában”

Évek óta érezzük és tudjuk, hogy az Aggteleki karszt látogatottsága folyamatosan csökken, különösen érezzük ezt Jósvafő esetében, ahol mind a látogatható barlangokban, mind a szálláshelyeken, mind a turisztikai látnivalók esetében tapasztalható ez.

Azt már csak az idősebb, nosztalgizáló látogatókkal szoktuk emlegetni, hogy az „átkosban” a nyolcadikos sztenderd iskolai kirándulások Aggtelekre vezettek, az ország legnagyobb barlangrendszerének meglátogatására.

A NÉPSZABADSÁG 2012. szeptember 15-diki (szombati) száma „Hétvége” mellékletében jelent meg Palugyai István „Menjünk a vadiba” című kétoldalas cikke.

Számomra rendkívül tanulságos volt a cikkben tanulmányozható „A legtöbb látogatót fogadó kulturális-turisztikai attrakciók 2011-ben” című táblázat:

	Attrakció	Látogatószám
1.	Fővárosi Állat- és Növénykert	1.020.642
2.	Szépművészeti Múzeum	525.556
3.	Mátyás templom	517.636
4.	Nyíregyházi Állatpark	430.000
5.	Millenáris Park	346.180
6.	Dobó István Vármúzeum (Eger)	341.404
7.	Tropicarium Oceanarium	315.404
8.	Veszprémi Állatkert	250.000
9.	Helikon kastélymúzeum (Keszthely)	200.000
10.	Nagyerdei Kultúrpark (Debrecen)	188.500

Sajnos a Világörökség listán jegyzett Aggteleki-karszt és barlangjai már nem tagja az élbolynak, ezért ennek okait sürgősen fel kell tárnunk, elemezni, a szükséges következtetéseket levonni, és intézkedni!

A teljesség igénye nélkül, inkább csak gondolatébresztőnek néhány okot sorolnék fel:

- Sem a térségnek, sem a Nemzeti Parknak nincs átfogó vendégforgalmi stratégiája, erre épülő programkínálata, akár néhány fős operatív szervezete,

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

- A térségnek és a Nemzeti Parknak nincs színvonalas, 21. századi PR megjelenése, a honlapok elavultak, az elavult információk nem tűnnek el ezekről, az utazási kiállításokon az ANP már meg sem jelenik;
- A térségben nincsenek színvonalas szálláshelyek (a falusi szálláshelyek fenntartóinak nincs tőkéje a korszerűsítéshez, fejlesztéshez), az ANP szálláshelyei is korszerűtlenek, amortizálódtak;
- Kevés a kulturált étkezési lehetőség, a Baradla jósvafői ki/be-járatánál a tradicionálisan jó hírű Tengersizem Étterem bezárt, a Vöröstói látogatóközpontban nincs étkezési lehetőség (de kulturáltak a mellékhelyiségek!).

Felvetendő témák és javaslatok Illés Zoltán VM államtitkár tervezett jósvafői látogatására

Megközelítés: konkrét javaslatok, ütemezett, számon kérhető megvalósítás követelése (elég volt a „dumából”!).

1. Egyértelmű, pozitív diszkrimináció az ANP területén élők számára a különböző védettségek (természetvédelem, műemlékvédelem) kompenzálására:
  - piaci áráktól eltérített, egyszerűsített (könnyen hozzáférhető) tűzifabeszerezés-ellátás;
  - az országos átlag alatti víz- és csatornadíjak alkalmazása;
  - érdemi, egyenrangú kapcsolat az ANP területén születő döntések előkészítésében, a megvalósítás nyomán követésében.
2. Konkrét témák felvetése, javaslatok
  - a település(ek) vendégforgalmi potenciálja folyamatos csökkenésének megállítása, a szükséges fejlesztések elvégzése
    - A barlangterápia 2 évtizedes agóniájának felszámolása, a 21. századi követelményeknek megfelelő újraindítása, folyamatos fejlesztése,
    - A területen lévő potenciális nagybarlangok feltárásának befejezése, dokumentálása (Kossuth-barlang, Vass Imre-barlang), több mint 50 éves adósságok ezek!
    - A színvonalas turisztikai kínálat feltételrendszerének kialakítása (Törőfej-völgy rekonstrukciója a kész, engedélyezett tervek végrehajtásával; a források méltó állapotba hozása, működőképes információs rendszer kialakítása és működtetése);
    - Az oktatási-nevelési tevékenység szerepének növelése feltételeinek kiteljesítése (erdei iskolai hálózatba integrálódás, a Papp Ferenc karsztkutató állomás tevékenységének rehabilitálása, valós potenciáljának felismerése és revitalizálása [újra élesztése]);

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

- Jósvafő „Műemléki Jelentőségű Területének” teljes körű rekonstrukciója, a népi építészeti emlékek 24. órában történő megmentése (lakóházak, melléképületek teljes körű, szakszerű helyreállítása);
  - A terület felkeresését „nemzeti ügyé tenni” (mindenki jusson el gyermekkorában ide!);
  - a 2007 óta spiritualizálódott határ előnyeinek kiaknázása.
-
- Valódi, érdemi párbeszéd kialakítása az ANP Igazgatóság vezetésével, a „legkisebb közös többszörös”, a kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés kialakítása.

2012. március 22.
Szablyár Péter

Készül a patkó az augusztusi nemzetközi patkolókovács találkozón

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Garagulyok – Geregulyok Jósvafőn

Ez év tavaszán kaptam régi családi fotókat Gereguly Piroskától (Nadanicsek Imréné), amelyek beazonosításához – segítségként – kiírtam az anyakönyvekből a Garaguly-Gereguly családnevű jósvafői szülötteket. Íme:

Név	Születés ideje	Anyja neve	Apja neve
Garaguly Mária	1773.07.18.		Garaguly György
Garaguly János	1773.09.05.		Garaguly János
Garaguly István	1775.08.13.		Garaguly János
Garaguly Erzsébeth	1776.04.02.		Garaguly György
Garaguly György	1779.09.09.		Garaguly György
Garaguly Susánna	1780.04.30.		Garaguly János
Garaguly Ferencz	1781.10.28.		Garaguly György
Garaguly Ferencz	1784.07.11.		Garaguly János
Garaguly Mária	1790.10.31.	Pap Judith	Garaguly János
Garaguly Judith	1792.11.?	Pap Judith	Garaguly János
Garaguly Borbála	1798.06.20.	Kerekes Mária	Garaguly György
Garaguly András	1822.08.09.	Nagy Judith	Garaguly András
Garaguly Judith	1788.03.12.	Kerekes Mária	Garaguly György
Garaguly András	1786.11.13.	Pap Judith	Garaguly János
Garaguly Péter	1785.03.28.		Garaguly György
Garaguly Judith	1825.02.10.	Oláh Judith	Garaguly Ferentz
Garaguly Ferencz	1831.04.28.	Oláh Judith	Garaguly Ferencz
Garaguly György	1832.01.01.	Garaguly Borbála	
Garaguly Borbála	1835.01.09.	Garaguly Borbála	
Garaguly Mária	1835.01.21.	Oláh Susánna	Garaguly Sándor
Garaguly Imre	1837.11.27.	Amrús Klára	Ifjú Garaguly Ferencz
Garaguly Bertalan	1841.07.07.	Amrús Klára	Ifjú Garaguly Ferentz
Garaguly Julianna	1841.08.25.	Garaguly Borbála	
Garaguly Lídia	1844.06.05.	Ambrus Klára	Garaguly Ferencz
Garaguly Susánna	1847.06.21.	Dospoly Mária	Garaguly István
Gereguly Flóra	1848.09.29.	Ambrús Klára	Gereguly Ferencz
Garaguly István	1848.10.29.	Dospoly Mária	Garaguly István

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Garaguly Terézia	1852.10.14.	Dospoly Mária	Garaguly István
Gereguly Bertalan	1865.12.16.	Bak Zsuzsánna	Gereguly Imre
Gereguly Eszter	1867.09.24.	Berecz (?) Zsuzsánna	Gereguly Imre
Gereguly Julianna	1869.10.22.	Lőrincz Zsuzsánna	Gereguly Imre
Gereguly Margit	1899.10.31.	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly Eszter	1901.11.21	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly Mária	1906.10.07	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly Ferencz	1911.03.30	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly Piroska	1913.01.22	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly Erzsébet	1915.02.28	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly Ferencz	1919.04.09	Jóna Mária	Gereguly Ferencz
Gereguly István	1920.10.20	Jóna Mária	Gereguly Ferencz

Gereguly Ferencz házastársa Jóna Mária

Jóna Mária	1878.07.28.	Berecz Borbála	Jóna Dániel
------------	-------------	----------------	-------------

Gereguly Ferenc és felesége Jóna Mária

Gereguly Ferenc és felesége Jóna Mária

A vezetéknev változása (Garaguly – Gereguly) ennek tanulsága szerint a 19. század közepén ment végbe. A név eredete után kutatva korábban felleltük a garaguly szó örmény eredetét, amely azon a nyelven a vízhordásra használt (két vödör szállítására alkalmas) farúd neve.

Most Gunda Béla „Néprajzi gyűjtőúton” c. 1956-ban megjelent könyvében (Alföldi Magvető, Debrecen) egy külön fejezetet találtam (Garagulya, zajda, kazup és egyebek, 126-134. oldal), amely részben ennek a szónak az eredetével, ill. földrajzi elterjedésével foglalkozik. Ebből idézek:

„A Bodrog mentén gyakran látni egy kétkampós rudat, amelyet a vállra vesznek, s elöl is, hátul is egy-egy vödört akasztanak a kampókra. Ezzel hordják a folyóról, a távolabbi kútról a vizet. A mindinkább szaporodó kutak azonban lassan feleslegessé teszik a vízhordó rudat. Amint a Bodrogtól észak felé haladunk, a kampós rudak használata ritkul. Kovácsvágáson például csak néhány használatos. Telkibányán már egyáltalán nem ismerik. Zemplénben és Abaújban a víz-hordó rúd formája lényegileg azonos, de változik az elnevezése. A sárospataki Hustácon, Makkoshotykán, Vilyvitányban, Vágáshután gagó, gágó a neve. Tokajban és innen északra (Boldogkőváralja, Mogyoróska) garagulya néven említik. Ebből a néhány példából is láthatjuk, hogy a szóföldrajzi adatok nem fedik a tárgyföldrajzi elterjedést.”

Most már ennyivel is többet tudunk!

„Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?”

Ezt a kérdést Vörösmarty Mihály (1800-1855) tette fel 1825-ben írt „Zalán futása” című versének első sorában. A továbbiakban – kommentár nélkül közreadunk néhány újságcikket az **ÉSZAK-MAGYARORSZÁG** múlt századi számaiból, a Jósvafőn – a **Béke-barlangban végzett - barlangterápiás tevékenységről**. Meggyőződésünk, hogy ez lenne a falu számára az egyik kitörési pont, amely immár két évtizede Csipkerózsika álmát alussza, annak ellenére, hogy az asztmás-allergiás megbetegedések száma évről-évre nő!

1965. december 10. 6. p

„Száz személyes bányászüdülő épül Jósvafőn

Az elmúlt napokban hírt adtunk róla, hogy az észak-magyarországi szénbányászati trösztök közösen igyekeznek az eddiginél jobban hasznosítani a Béke-barlang gyógyhatású levegőjét. Az ózdi kórház már évek óta kísérletezik a barlangban, amelynek levegője rendkívül tiszta és magas kalcium tartalmú. A légzőszervi, asztmás betegségben szenvedő bányászok két-háromheti barlangi légző kúra után felfrissülve távoztak. Több mint 25 százalékuknál tartós, 63 százalékuknál pedig időszakos javulás mutatkozott. A kedvező tapasztalatok alapján a Nehézipari Minisztérium, a Bányász Szakszervezet, valamint a Borsodi, a Nógrádi, az Ózvidéki és a Mátra-vidéki Szénbányászati Tröszt elhatározta, hogy a nyereségrészesedés egy részének felhasználásával Jósvafőn, a Béke-barlang új, vízszintes bejáratánál mintegy 13 millió forintos beruházással 100 személyes hegyvidéki bányászüdülőt létesítenek. Az üdülő építését 1967-ben kezdik meg. Hasonlóan közös összefogással Bükkszéken is épül egy 100 személyes bányász-üdülő.”

1966. május 28. 3. p

„Barlangszanatórium nyílt a jósvafői Béke-barlangban

A Borsodi Szénbányászati Tröszt jósvafői Béke-barlangjának nyugati szárnyán szanatóriumot nyitottak meg a tüdőasztmás és idült hörghurutban szenvedő betegek részére. A barlang levegője mentes az asztmát okozó faktoroktól, több százan nyerték vissza itt egészségüket. Napi öt órát pihennek a nyugágyakban a gyógyulást kereső bányászok a barlang nagy termében.”

1967. április 13. 6. p

„GYÓGYÜDÜLŐ épül a légzőszervi betegségben szenvedő bányászok részére Jósvafőn. A száz férőhelyes üdülő létesítéséhez a Borsodi Szénbányászati Tröszt 13 millió forinttal járul hozzá.”

1968. június 28. 2. p

„Első beutaltak a jósvafői bányászüdülőben

Tegnap, június 27-én megérkeztek az első beutaltak a jósvafői bányászüdülőbe. A több szénbányászati vállalat által közösen létrehozott üdülőben lakó bányászok az asztmabarlangban kapnak gyógykezelést. Az orvos által beutalt beteg bányászok három hetet töltenek el ebben az egészséges környezetben, a korszerűen berendezett szállodában, orvosi felügyelet alatt. Az új szálloda első vendégei a Borsodi Szénbányák üzemeinek dolgozói. A következő csoportok majd az Ozdvidéki Szénbányáktól érkeznek.

1969. május 24. 8. p

„Megérkeztek az első vendégek a jósvafői „földalatti szanatóriumba

A jósvafői Béke-barlangban megkezdődött az idei gyógy-üdültetés. Az első csoportokban a Borsodi Szénbányák 31 légzőszervi és asztmatikus megbetegedésben szenvedő bányásza tölt három hetet a „föld alatti szanatóriumban”. A klímaterápiás gyógy-kúrán naponta öt órát tartózkodnak a kényelmesen berendezett, reflektorokkal megvilágított barlangban, rendszeres orvosi felügyelet mellett a barlangi kúra résztvevőinek a bejárat közelében rendeztek be kétágyas szobákkal, társalgóval, Tv-vel és különböző játékokkal felszerelt „alpesi házat”.

Az idén hat bányászcsoporthat kap klímaterápiás kezelést a jósvafői Béke-barlangban. Júniustól a beutalt bányászokon kívül igénybe vehetik a kúrát az úgynevezett externisták (kinnlakók) is, akik a közelben lévő szállodában laknak majd. Nyári hónapokra külföldről, többek között Romániából, Jugoszláviából is jelezték érkezésüket a gyógyulást keresők.”

1970. március 11. 8. p

„KLÍMASZANATÓRIUM

1952-ben fedezték fel a jósvafői Béke-barlangot. Tiszta, pormentes, gazdag mészsó-tartalmú levegője igen alkalmasnak bizonyult az asztma és a szilikózis, s a légutak más hurutos megbetegedéseinek gyógyítására.

Évek óta tervezik egy gyógy-szanatórium építését. Ez a szép terv a közeljövőben megvalósul. Az elvi döntés megszületett, s a tanácsok, az Egészségügyi Minisztérium és a szénbányászat összefogásával két-három éven belül Jósvafőn felépül a korszerű, minden gyógyászati és idegenforgalmi követelménynek megfelelő klímaszanatórium.”

1971. április 14. 8. p

„Asztmás betegek szanatóriuma

„A jósvafői „föld alatti szanatórium” idén májusban 11. alkalommal nyitja meg kapuit. A jelentkezések már külföldről is megérkeztek: a három hétig tartó gyógy-kúrán amerikai és jugoszláviai asztmatikus betegségben szenvedők is részt kívánnak venni. A külföldieken kívül az idén megközelítőleg 200 hazai bányász gyógykezelési magát. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyógykezelték 40 százalékánál javulás következett be, és csak 10 százalékánál nem tudtak eredményt elérni.

A szanatórium bányászbetegeit az edelényi tüdőgyógyintézet „patronálja”. A gyógy-kúra résztvevői előzetesen három, utólag pedig két napot töltenek a gyógyintézetben, és az így kapott vizsgálatok eredményeit felhasználják további gyógymódok bevezetésére.”

1971. július 14. 5. p

„Asztmások Mekkája Jósvafőn

A mostani beutaltak között is többen vannak olyanok, akik minden évben elzarándokolnak az asztmások Mekkájába, a jósvafői bányász gyógyüdülőbe. Most három hétig – a nógrádi és az ózd vidéki beutaltak után – a Borsodi Szénbányák 31 arra rászoruló dolgozóját gyógyítják itt. De jönnek – s most 19-en vannak – az ország más vidékeiről és Csehszlovákiából, Franciaországból, Kanadából, Svédországból és az Amerikai Egyesült Államokból is. A Béke-barlang tiszta levegője olyan kímélő klíma a betegek számára, hogy a tüdő-asztmásoknál a beutalás után egy év tünetmentesség következik. Naponta öt órát töltenek a barlang állandóan egyforma hőmérsékletű, egészséges levegőjében a betegek kényelmes nyugágyakban, rádióhallgatással, olvasással, kártyázással ütvé agyon ezt az időt. Ezután a helybeli földműves-szövetkezet kisvendéglőjében elfogyasztják a jó ízű és elegendő ebédet, majd pihenő következik a szép és jól berendezett kényelmes üdülőben.

Az egészséges környezetnek, a csendnek, a nyugalomnak is nagy szerepe van a gyógyulásban. A beutaltak sokat sétálnak a Kaffka-rétet övező hegyek ösvényein, gomba után becserkézik a Láz-oldalt, a Mál-oldalt és a Somos-tetőt. Vannak, akik pecáznak a Jósva-patak kristálytiszta vizében, vagy pisztránggal teszik próbára türelmüket a Tengersizem-tónál.

Az este itt is a televízióé, de sokan igénybe veszik az üdülő könyvtárát, vagy a szobájukban hallgatják a rádiót. Talán csak a vasárnapok mozgalmasak, amikor eljönnek látogatóba a bányászfeleségek és a gyerekek. Az egészséges, festői környezetben, a barlang gyógyító levegőjében gyorsan telik az idő. Az egyik bányász beutalt azt mondta, sajnálja, hogy nem tölthet el legalább egy hetet itt télen, amikor bizonyára olyan szép lehet a hegykoszorúzza Kaffka-rét, mint nyáron.”

1973. március 29. 8. p

„Szanatórium a föld alatt – Gyógyít a jósvafői barlang

Az ország határain túl is jól ismert jósvafői gyógy-barlang kihasználásáról táncskoztak tegnap Jósvafőn, a „föld alatti szanatóriumot” fenntartó Borsodi Szénbányák, valamint a gyógy-kúráztatásban érdekelt üzemek és egészségügyi intézmények képviselői.

A barlang megnyitása óta eddig összesen több mint kétezer beteg, köztük mintegy 500 külföldi vette igénybe az asztmatikus bántalmakra jótékony hatású föld alatti kórházat.

Az eddigiekhez hasonlóan idén is – májustól szeptemberig – hat, egyenként háromhetes csoportot szerveznek elsősorban a borsodi bányáüzemek dolgozói részére.”

1973. szeptember 15. 12. p

„Befejeződtek a jósvafői gyógy-kúrák

Az asztmatikus és légzőszervi bántalmakban szenvedő betegek idei gyógy-kúráztatása pénteken véget ért a jósvafői Béke-barlangban.

A Borsodi Szénbányák szakszervezeti bizottsága által fenntartott „föld alatti szanatóriumban” a korábbi éveket meghaladó számban, ötszázhuszan vettek részt a klímaterápiás gyógykezelésen. A nagy érdeklődésre tekintettel az idén először naponta nem egy, hanem két turnusban töltöttek öt-öt órát a csaknem teljesen pormentes levegőjű, száz százalékos relatív nedvességtartalmú, kényelmesen berendezett természetes, föld alatti sziklaüregben a gyógyulást keresők.”

1975. július 19. 8. p

„Szanatórium a föld alatt – Klímaterápiás kezelés Jósvafőn

A gyógy-barlanggá nyilvánított jósvafői „föld alatti szanatóriumban” az idei negyedik csoport vesz részt klímaterápiás kezelésen. Az asztmatikus és légzőszervi megbetegedésben szenvedők gyógy-kúráztatására az aggteleki mészkőszirtes

fennsík alatt 40 méter mélységben kialakított két „kúrateremben” a teljesen pormentes, 100 százalék relatív páratartalmú, kalciumionokkal telített levegőjű természetes sziklaüregben több mint hatvanan töltenek napi hat órát. A külföldiek körében is növekszik az érdeklődés; ebben az évben 6 országból – Kanadából is – összesen 130-an vettek részt a gyógy-kúrán.”

1976. október 1. 8. p

„Befejeződött a gyógykúra

A Borsodi Szénbányák szakszervezeti Bizottsága által fenntartott jósvafői föld alatti szanatórium”-ban befejeződött az idei klímaterápiás gyógy-kúra, az utolsó csoport tagjai csütörtökön elutaztak. Az aggteleki barlangvidéken fekvő jósvafői klímaterápiás gyógy-barlangban az idén több mint 400 légzőszervi megbetegedésben szenvedő vett részt a gyógy-kúrátatáson. A májusban kezdődő gyógy-kúrátatás alatt hét csoportban 190 szén-, érc-, ásvány-, és olajbányászon kívül mintegy 70 külföldi is igénybe vette a föld alatti szanatóriumot.”

1977. június 3. 8. p

„Turnusonként 60 vendég – Bővítették a jósvafői gyógyüdülőt

Már a második turnust fogadták június elsején a jósvafői gyógyüdülőben. Háromhetente váltják egymást itt a gyógyulásra vágyók, elsősorban az asztmatikus megbetegedésekben és a krónikus hörghurutban szenvedők. A betegek naponta fél 9-től délután 2 óráig pihennek a barlangban, melynek jótékony hatása immár világszerte ismert.

Az idei szezon első vendégei borsodi bányászok voltak, ám érkeztek ide Jugoszláviából is. Tekintettel a nagy érdeklődésre, ez évre bővítették az üdülőt, több mint egymilliót költöttek beruházásra. Két- és háromszemélyes szobákat építettek fel a régi épületek szomszédságában. Ezáltal turnusonként már 60 vendéget utalhatnak be a gyógyüdülőbe.”

1978. június 16, 5. p

„Előadássorozatot rendez a jósvafői asztmaszanatóriumban gyógyuló bányászoknak az alberttelepi Hunyadi János Művelődési Ház. Hétfőn, 12-én, a Miskolci Nemzeti Színház művészei lépnek fel, s a búcsúestén is ők találkoznak a beutaltakkal. Három ismeretterjesztő előadáson az egészségügyről, a zenéről és megyénk történetéről lesz szó.”

Köszönet az Edelényi Városi Könyvtárnak a sajtóanyag rendelkezésre bocsájtásáért.

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

Helytörténeti Füzetek – akciós áron?

A regikonyvek.hu honlapon bukkantam a JHF 23. füzetének hirdetésére. Először a büszkeség jó érzése töltött el, lám-lám: még használtan is „piacképes” ez a kis füzet; korszerűen, akciósan akár 480 forintért még el is lehet adni?!

Azután mégis elgondolkodtam a jelenségen... A SZINLŐ Kft. évente két alkalommal adja ki ezt a periodikát. Közel száz ember kapja meg DÍJTALANUL, jelezve azt az elismerést, hogy valamilyen módon közük van Jósvafőhöz, a jósvafői tájházhoz. Akinek lehet, személyesen juttatom el, akinek nem, azoknak postán küldöm. Ma egy füzet postaköltsége (lapszámtól, súlyától függően) 120-140 Ft.

A füzet nyomdaköltsége (lapszámtól függően) 500 – 520 Ft/db. Ez úton kérem azt az ismeretlen ismerőst, aki rendre értékesíti a megkapott füzeteket, jelezze, hogy már nem érdeklő az abban foglalt tartalom! Nem fogok megsértődni! Előre is köszönöm!

Kategória:	Néprajz	
Cím:	Jósvafői helytörténeti füzetek 23. füzet 2005	
Alcím:		
Író(k):	Szablyár Péter (fel. szerk.)	
Kiadás éve:	2005	
Kiadó(k):	Szinlő Barlangi-vendégforgalmi Kft.	
Ár:	~~600 Ft~~ — 2.1 €	
Kedvezmény <i>Kedvezményes ár</i>	0 + 20 % AKCIÓ 480 Ft	
	részletesen >>	

Lapértékelés

Kevés visszajelzést kapunk a Füzetekben foglaltakkal kapcsolatban. Nemes kivételt képez Dr. Nováki Gyula történész, aki rendre értékeli kiadványunkat, ha kell, helyre igazít, tanácsot ad. Köszönjük! Íme: a JHF 36-tal kapcsolatos levele:

„Kedves Uram!

Köszönöm a Jósvafő Helyt. Füzet 36. kötetét, mindig felüdülés, kikapcsolódás számomra átolvasni. Ismét sokoldalú a tartalom. Dely László verse a két királyról igazi romantikus írás. A korán elhunyt Papp Ferencen keresztül megismerem egy kicsit az 1957-ben létesített Kutatóállomást. Egészen más témákkal foglalkozom, de nagyon megértem az ott kutató szakembereket, önzetlen lelkesedés nélkül aligha volna ez lehetséges. Bálint Károly kis kalandja (hangulatos lehetett a magányban eltöltött ideje!) a légpuskával jellemző az akkori világra, sajnos hasonló esetekben részem volt nekem is néhányszor. A jósvafői ref. egyház 1947. évi nehéz körülményei is annak a kornak a rajza. Igen jók ezek a "Közelmúlt történelme" c. fejezetek (a 35. füzetben is az 1956-os eseményekkel kapcsolatosak), nem árt megörökíteni a rosszat is, bár az ember idővel már csak a jóra gondol vissza.

Jakucs László írásait sajnos nem lehet elolvasni, esetleg a következő számban lehetne lemásolni. A ref. templom 1989-es leírásában lőréses falat említenek. Emlékezetem szerint csak a kapu két oldalán van egy-egy lőrés, de azokat aligha lehetett volna használni, belül megtörnek. A Holocaustrral kapcsolatos rész igen szomorú, 1944-ben 19 évesen tanúja voltam Sopronban a zsidók szörnyű, kegyetlen sorsának. Érdekes a nagyarányú útépités az 1960-as években, nagy kár, hogy a szép kőhíd ennek áldozata lett. Az 1882. évi harang vajon szerepel-e Patay Pál harangtörténeti könyvében, nekem nincsen meg. Az önkéntes rendőrök "feladatai" is jól tükrözik az 1960-as éveket. A tájház tárgyainak gondos leltározását jelzik a hajdani árjegyzékek figyelembe vétele. Klein Károly egykori turistaháza eszembe juttatja az 1950-60-as évek egyszerű turistaházait, ma már csak drágább, igaz, komfortosabb szállásokat kapni.

Minden téma igen érdekes, gratulálok az összeállításért! Köszönöm a Füzetet, remélem, továbbra is sikerülni fog újabbakat megjelentetni.

Üdvözlettel
Nováki Gyula

Budapest, 2012. augusztus 1.

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

A jósvafői tájház – esküvői fotózási helyszínként

Örömmel bocsájtottuk a jelenleg rudabányai illetőségű, de gyökereikben jósvafői Garan Árpád és neje Diána esküvői fotózásához a tájházat. Íme:

Egy régi fénykép

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 37.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1988-ban központi kutatótáborát Jósvafőn tartotta a Tohonya-völgyben, a Kis-Tohonya-forrás közelében. Ekkor készült a fotó a Papp Ferenc (hajdani ÉKME) Kutatóállomás dolgozóiról:

Balról: Szilvay Péter, Borzsák Péter, Izápy Zsóka, Izápy Gábor, Maucha László,
Kutas Gyula és Adamkó Péter
Maucha Laci sajnos már nincs közöttünk!

Aki a fenti képről hiányzik: Kutas Tamás Főúrral

Könyvajánló

Jósvafővel kapcsolatos könyv – sajnos – ritkán jelenik meg. Bár a szerző – Kádár Péter - korábban járt már Jósvafőn anyaggyűjtés céljából, „A vízimalmoktól a vízerőművekig” című 552 oldalas monográfiáját csak most sikerült megszereznünk. „A tornai hámorok” című fejezetben örömmel fedezhetjük fel Szőke Béla emlékoszlopának és a Középső malom („Fogadó az öreg malomhoz”) fotóját. Kár, hogy a szerző csak az 1999-es Élet és Tudomány cikkhez jutott hozzá (Új Mandátum Kiadó Budapest, 2010).

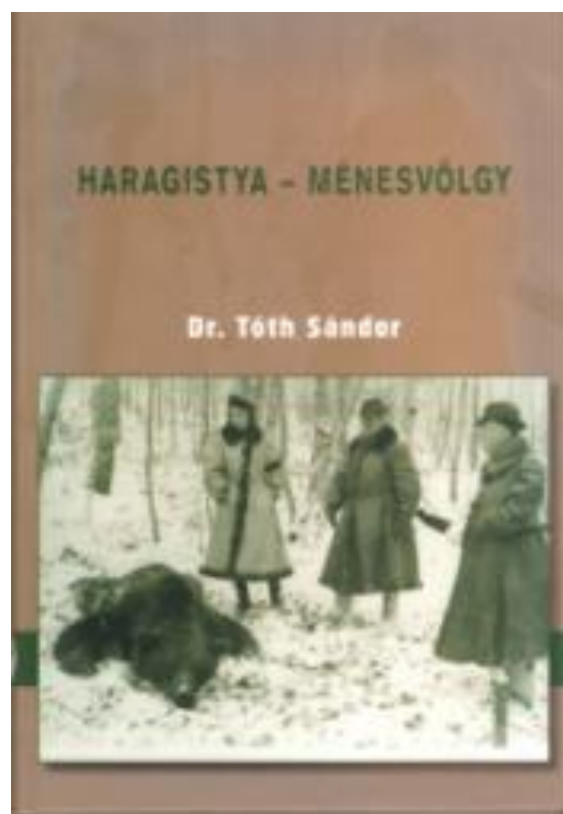
Haragistya-Ménészvölgy (dr. Tóth Sándor, Nimród Kiadó, Budapest 2012)

Erdészeti és faipari HÍRADÓ

Tekintettel arra, hogy egy szakkönyv ismertetése szükséges ebben az esetben, ezért a XXII. évfolyam 2. számában (2012. május 15-16. oldal) megjelent, Király Pál által jegyzett ismertetőt adjuk közre.

„A címben szereplő két szó: két földrajzi helynév. Mivel a térképen a T. Olvasók többsége valószínűleg eredménytelenül keresné őket, gyorsan eláruljuk: Abaúj-Torna megyében, az Aggteleki karsztvidéken vannak, közel a magyar-szlovák államhatárhoz.

Ezt a két szót adta legújabb könyvének címéül dr. Tóth Sándor erdőmérnök, ny. minisztériumi főosztályvezető, az immár széles körben ismert vadászattörténész, aki „A hírnév kötelez” (2005), a „Nyitány a hírnévhez” (2007) és a „Szél alatt – hát-

szélben” (2008) című pompás kötetei után hatalmas munka árán gyorsan rukkolt ki ezzel a legújabb művével.

A „sztori” látszólag egyszerű...

... de érdekes és ugyanakkor szomorú. Lényegét az a *medvetelepítési akció* és az arra épülő főúri vadászat jelenti, amelyet a két világháború közötti korszakban végeztek az említett helyen, a Szelce-pusztá és Haragistya közötti Ménes-patak völgyében. Hivatalosabb megjelöléssel: a Gödöllői Állami és Koronauradalmi Erdőigazgatóság Szini Erdőhivatalának a területen létesített medvés-kertben. A történet másik pillére pedig a nagyobb részben lengyel származású *Derenk* község tragikus sorsa. A néhány százfős kis települést el kellett tüntetni az útból a medve-honosítás érdekében. Amint említettük, a 188 oldalas könyv tartalma látszólag egyszerű, mégis nehéz megfogni ismertetés szempontjából, mert ez az egyszerűség ezernyi ágát-bogát takar. Az ezernyi ág-bog pedig emberéletek százait jelenti. Megpróbáljuk sorjában, most már a fővonal ismeretében.

A Gödöllői Koronauradalom

Tóth Sándor a könyvet az egykori, 1868-tól 1945-ig létezett *Gödöllői Koronauradalom történetének vázolásával kezdi*, természetesen elsősorban erdészeti- és vadászattörténeti szempontból. (Magának a koronauradalomnak a történetét a neves néprajzos agrártörténész, Wellmann Imre publikálta évtizedekkel ezelőtt; Nagy László gödöllői erdész vadászattörténete pedig kéziratban maradt. Amint legutóbbi lapszámunkban mi is megírtuk, Apatoczky István is értékes adatokkal járult hozzá ehhez a történethez.) A szerző általunk már korábban is kiemelt egyik nagy erénye már mindjárt ebben az első fejezetben megmutatkozik, majd a továbbiakban is jellemzi az egész művet: *olyan mélyre ás le a forrásanyag dolgában, amennyire csak lehet, egészen az alapokig, a levéltári dokumentumokig*. Megmutatkozik továbbá az is, hogy a dokumentumokon, jogszabályokon túlmenően támaszkodott mások információira és részfeldolgozásaira is (például Danis István Szederjei-kézirat feldolgozására). Segítőit azonban a könyv végen a „Köszönetnyilvánítás”-ban tisztességgel felsorolja és lábjegyzeteiben menet közben is folyamatosan feltünteti.

Derenk község kálváriája

A Koronauradalom után csaknem 80 oldalon, hat fejezetbe tagolva következik Derenk egykori kisközség egyes térképeken ma már csak, mint romfalu kálváriájának leírása. Amint említettük, az egykori 400-440 fős gorál-lengyel-szlovák-magyar lakosságot hol szép szóval, ígéretekkel, hol keményebb módszerekkel: fenyegetéssel – zaklatással próbálták rábírní kétszáz éves lakhelyük elhagyására, áttelepülésre azért, hogy a medvetelepítési és – vadásztatási tervek megvalósítását ne zavarják. Meglehet, hogy az Olvasó a könyvnek ezt a részét (tárgyához

képest) túlméretezettnek, túlrészletezettnek tartja. Valójában azonban ennek a hosszú évekig tartó keserves és aljas huzavonának a drámaisága csak így bontakozik ki igazán. S így mutatkozik meg a könyv morális tanulsága, annak bemutatása, hogy mire képes az egyoldalú, túlburjánzott, valós társadalmi alapjaitól elszakadt vadászat, ha magas közhatalom lehetőségeivel ötvöződik. Annak megítélését, hogy ebben a tragikus történetben milyen szerepet játszott az állameredszet (a koronauradalmi erdőigazgatóság, az erdőfelügyelet és az udvari vadász-hivatal személyzete), a T. Olvasó értékítéletére bízunk. A könyv hátralevő 27 szövegoldala már vidámabb olvasmány, mert a Szögliget határában, *a Ménes-patak forrásvidéken 1935 júniusában megkezdett medvetelepítés* történetével, a medvetartás kalandos eseményeivel, a medvék etológiájával foglalkozik. A könyvből nem tudtuk egyértelműen kideríteni, hogy kinek volt az ötlete vagy az igénye a medvés-kert létesítése. Az viszont kiderül, hogy megtervezésére és kivitelezésére a gödöllői M. kir. Udvari Vadász-hivatal vezetője, vitéz *Nemeskéri-Kiss Géza* kapott megbízást. Ő azért választotta ezt a helyszínt, mert *Csonka-Magyarországon belül ez volt az egyetlen hely, ahol a medve 1920 előtt is állandó vad volt* (valaha az Andrássyak betléri birtokának részeként, ahol lőtték is a medvét).

Mi lett a medvék sorsa?

A medvék jól érezték magukat a vadaskertben, szépen szaporodtak, így *1938-ban megkezdtek fokozatos szabadon engedésüket*. Ebből azután újabb szórakoztató történetek keletkeztek. A medvék jól meghonosodtak a szabad területen is. Nagy részük azonban 1944-45-ben a háborús események idején elpusztult, de a haragistyai erdőben még 1950-ben is észleltek medvenyomokat.

Dr. Szederjei Ákos erdőmérnök – aki kiadatlanul maradt könyvet is irt a kárpáti medvéről – *teljesen sikeresnek minősítette* a medve-telepítést. Egyes tévhiedelmekkel ellentétben az akkori államfő, *nagybányai Horthy Miklós kormányzó mindössze egy medvét lőtt a Szini Erdőhivatal területén, 1942. november 27-én*. Ez az elsőként idetelepített, Ausztriából származó, *Kázmér* névre hallgató hatalmas hím medve volt, amelyet veszedelmes magatartása miatt nem mertek a medvés-kertből a szabadba engedni. Ez a ritka teríték látható fényképen a könyv külső címlapján. A másik utolsó vadaskerti medvét, a szintén 1935-ben telepített Palkót báró Born Frigyes föld- és bányatulajdonos, országgyűlési képviselő ejtette el 1943. április 18-án. Ezzel a színi medvevadászatok története lényegében véget ért.

Kárpátalja és Észak-Erdély visszacsatolása után Horthy kormányzó kiemelt medvevadászati területei az ungvári, bustyaházai, rahói és görgényi erdőkben voltak. A könyv befejező részeként csaknem 60 oldalt foglalnak el a derenki ügy fontosabb dokumentumainak fénymásolatai, valamint egy részletes, terjedelmes névmutató.

Tanulságok a mának

Az érdekesítő könyv egyik pozitív tanulságaként talán azt vonhatjuk le, hogy Nemeskéri-Kiss Géza színi és más kísérletei bizonyítják: még olyan egykori, napjainkra *hazánkban kipusztult vadfajokat is sikerrel lehet visszahonosítani természetes körülmények közé is*, mint a medve, a farkas, a hiúz stb. „azt tapasztaltam, hogy a jól tartott, szeretettel nevelt vad csaknem mindig hálás a gondozásért. Még a vérengzőnek tartott farkas is hozzászokik az emberhez...” – idézi a könyv Szederjei Ákos kéziratát *Danis* István feldolgozása alapján. A mai természetvédőknek éppen ez az egyik törekvésük. (Ne feledjük: ezek a ragadozók szabadon élnek a hazánkkal közvetlenül határos valamennyi szomszédos államban.)

Zárszó: sajnálom, hogy a JHF 33 füzetében megjelent „Szelcepusztai mozaik” Élet és Tudományban is megjelent cikk készítése során vagy utána nem találkoztunk a könyv szerzőjével. Akkor talán belekerülhetett volna Kázmér medve koponyájának fotója is ebbe az apró részletekig leásó műbe. Talán majd a második kiadásba.

Az Élet és Tudomány cikk

A tájház vendégkönyvéből

„Nyitvatartáson túli időpontban szíves idegenvezetést kaptunk, színvonalas, érdekes. Köszönjük! A lengyel „Derenk”-re búcsúra tartó lengyel-magyar csoport nevében.
Fabók Gézáné (2012. 07.28.)”

„Újra itt jártunk és ha lehet jövőnk jövőre is. Kálmán család 2012.07.29.”

„Ahogy beléptem az egykori Szakál-portára, eszembe jutottak a fiatalkori barátnők. Nyolcan voltunk pajtások, Szakál Etával együtt. A berendezés gyönyörűen visszatükrözi az akkori paraszti életet. Látszik a gyűjtő szeretete. Nagyon szép emlékek idéződtek vissza bennem, ennek a csodálatos helynek a láttán. Köszönöm! Hegedüs Ferencné, Maurnyi Ilona (Hegedüs Ilona), 2012.08.03.”

„Köszönjük, hogy betekintheztünk az egykori falusi életbe. Mind a korabeli berendezések, mind a fényképek csodálatos hangulatot teremtenek. Köszönjük a fáradságot, hogy fenntartják a látogatóknak ezt a múzeumot. Janlovits Borbála, Frics Tibor. 2012.08.10. „

„2012. augusztus 14-én jártunk itt. A paksi ÖKO Munkacsoport Alapítvány tanulmányútján. Élmeny volt látni a sok fáradtsággal összegyűjtött, megőrzött emléktárgyat, a múltat. Kívánjuk a falu gyarapodását úgy, hogy lehessen iskolája. Oláh Ilus”

„A „Fecskefészekben” szálltunk meg a régi Győri-dombon, ahol a nagymamám lakott rég, és el kell mondanom, hogy ez az egyik legérdekesebb programom. 2012. 08.15. Varga Fanni”

Köszönet azoknak, akik ilyen szépen „megőrzik” ennek a kis falunak a múltját. 2012. 08.15. Győri Márta”

„Nagyon tetszett a ház, a kertnek pedig különlegesen romantikus hangulata van. 2012. 08. 24. Németh Zsófia”

„Felejthetetlen órákat töltöttünk el ebben a múzeumban és a gazdája társaságában. Köszönettel: Kazinczy Ildikó és János; 2012. szeptember 7.”

„Itt jártunk a 45. éves érettségi találkozónk alkalmával. A Putnoki Gimnázium 1967-ben végzett diákjai. 2012. 09. 16. Gönczi Zoltán, Némethy Tünde, Juhász Márta, Tóth Mária, Csák Mihályné, Váradilona, Tompos Erzsébet, Kádár Ibolya, Belák Piroska, Magyar Éva, Papp Terézia, Szabó Pál,”

„Nagyon szépen köszönjük a lehetőséget, hogy itt lehattunk és láthattuk ezt a sok gyönyörűséget. Jósvafő fantasztikusan szép, a tájház varázslatos, a gyerekek tüneményesek. Ez volt a legszebb esküvői fotózási helyszín, köszönjük NAGYON!” Garan Diána 2012. szeptember 22.”

„Köszönjük a szíves vendéglátást. Sok gyönyörűséget láttunk itt. Őrizzék a „lángot” még sokáig. A Kőszegi Csoport 2012. 10.10.”

T a r t a l o m

Újabb részletek a jósvafői születésű Dely László „Magyarországi kapitányoknak és királyoknak historiájok” című 1779-ben kelt művéből

KÖSZÖNTJÜK É. KOVÁCS LÁSZLÓT

Jósvafői szpeleofilatéliai dokumentumok

ÖRÖM

Jósvafőn (is) megszívlelendő gondolatok Hollókőről

És nincsen ilyen gyönyörű temetője senki más nemzetnek...

Egy 50 éves rejtély

Kossuth Lajosra emlékeztünk

Volt egyszer egy jósvafői székhelyű TÁJHÁZSZÖVETSÉG

Adatok a jósvafői zsidó közösség történetéhez

Szép gyermekkor térj vissza egy szóra!

Már csak a „Tizen túliak társaságában”

Garagulyok – Geregulyok Jósvafőn

„Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?”

Helytörténeti Füzetek – akciós áron?

Lapértékelés

A jósvafői tájház – esküvői fotózási helyszínként

Egy régi fénykép

Könyvajánló

A tájház vendégkönyvéből